

Vím, že jsou tací, jejichž jemnocit nemůže vystát žádnou divadelní hru; tvrdí, že právě ty nejslušnější jsou nejnebezpečnější;^{3/} že vášně, které se v nich ličí, jsou spíš dojmavé, než aby
165 byly skutečně ctnostné, a že lidská duše se těmito představeními změkčuje. Nechápu, v čem by byl tak velký zločin, dojmout se při pohledu na počestné vášně; je to vysoký stupeň ctnosti, tato naprostá necitelnost, k níž by tito lidé chtěli naši duši povznést. Pochybují, že by ostatně taková dokonalost byla v moci lidské
170 přirozenosti; a nevím, jestli není lepší usilovat o nápravu a zúšlechťení lidských vášní, než chtít je zcela odstranit. Uznávám, že jsou vhodnější místa k návštěvě než divadlo; a pokud chceme kárat vše, co se přímo netýká Boha nebo naší spásy, je jisté, že divadelní hry je třeba pokárat také, a nevidím na tom nic špatného, že je odsoudíme se vším ostatním. Ale připustíme-li – což je
175 pravda – že v duchovních cvičeních je zapotřebí činit přestávky a že lidé potřebují rozptýlení, pak tvrdím, že mezi kratochvilami nenajdeme nevinnější, než jsou právě divadelní hry. Zabíhám příliš daleko. Skončeme výrokem jednoho vznešeného knížete na účet komedie *Tartuffe*.^{4/}

180 Týden poté, co hru zakázali, dával se u dvora kus nazvaný *Scaramouche poustevníkem*; při odchodu řekl onomu urozenému pánovi král: „Rád bych věděl, proč lidé, kteří se tolik pohoršují nad Molièrovou komedií, neřeknou proti *Scaramouchovi* ani slůvko.“ Na to onen kníže odvětil: „Důvod je ten, že *Scaramouche* hraje komedii o nebi a náboženství, čímž se oni pánové nijak nezabývají; Molièrovy hry ale předvádějí jako komedii je samotné a to oni nemůžou strpět.“

(Přeložil Pavel Drábek)

^{3/} Molière tu patrně naráží na Pierra Nicola a na Contiho, kteří odsuzovali všechny tragédie, protože jsou oslavou světských mravů.

^{4/} Zřejmě se jedná o knížete de Condé.

TARTUFFE

*PROČ v tomto překladu nezvoní žádný rým
a věty neplynou klasických dvojverším,
v jakém psal Molière a překládali druzí?
Proč místo tance slov slyšet jen jejich chůzi,
volnou jak volný verš? Jak tuhle změnu chápat?
Ach, jak ZMĚNU! To kvůli ní vznikl nápad
vybočit z parketu a z neměnného rytmu,
vyvést verš do ulic a v chůzi ulevit mu
ode všech otoček a elegantních gest,
k nimž nutí takt a rým a která mohou svést
i dobrého herce a překrásnou herečku
až k příliš hladkému slovnímu tanečku,
takže pak nejedna jitrivá replika
odhupká, odšumí – a moc se nás netýká.
Ne, příběh Tartuffův, kde tolik skřípe svět,
by neměl uspávat jak nudný menuet:
proto ten pokus nahlédnout za rýmy
a vyslovit bez oklik, co žije za nimi,
proto ta trůfalost – život je přece změna –
která snad pro jednu bude nám odpuštěna.*

PANÍ PERNELLOVÁ, *Orgonova matka*
ORGON
ELMÍRA, *Orgonova druhá žena*
DAMIS, *Orgonův syn*
MARIANA, *Orgonova dcera*
VALÉR, *Marianin snoubenec*
KLÉANT, *Orgonův švagr*
DORINA, *Marianina komorná*
TARTUFFE, *podvodník*
LAURENT, *Tartuffův sluha*
EXEKUTOR
POLICEJNÍ DŮSTOJNÍK
FILINA, *služka paní Pernellové*

PRVNÍ DĚJSTVÍ

[I.1]

Paní Pernellová, Filina, Elmíra, Mariana, Dorina, Damis, Kléant.

PERNELLOVÁ

Filino! Okamžitě jdeme. Mám jich až po krk.

ELMÍRA

Tolik spěcháte – ani vám nestačíme.

PERNELLOVÁ

Nevadí, zůstaňte, kde jste.

Já na vás nejsem zvědavá.

ELMÍRA

5 Vím, čím jsem povinována manželově matce.

Proboha, co se stalo,

že tak rychle odcházíte?

PERNELLOVÁ

To, že se na tenhle dům nemohu déle dívat

a že se tu na mě nikdo neohlíží.

10 Abyste věděla, odcházím pobouřena.

Na každou mou radu tisíc námitek,

nikde žádný respekt, samé řečňování,

kde to jsme? Na dvoře krále Šašimoura?

DORINA

Když totiž –

PERNELLOVÁ

15 Má milá, na komornou

jste trochu příliš ústnatá a drzá.

Do všeho mluvíte, na všechno musíte mít názor.

DAMIS

Ale –

PERNELLOVÁ

A ty, hošíčku, ty jsi prostě trdlo.

20 Věř tomu, říká ti to babička.

Stokrát jsem říkala synovi, tvému otci,

že vypadáš jako nezvedený hejsek

a že se mu odvděčíš jen trápením.

MARIANA

Já myslím –

PERNELLOVÁ

25 Á, jeho sestřička. Tváří se jako puťka,

hotové nevinátka, sladká hubinka,

jenomže tiché vody, jak se říká,

natropí nejvíc škody, že?

Takové tajnůstkárky nesnáším.

ELMÍRA

30 Ale matinko –

PERNELLOVÁ

Milá snacho, nemějte mi to za zlé,

ale chováte se dokonale špatně.

Vždyť vy jim máte dávat dobrý příklad,

jako dřív nebožka jejich matka,

35 ano, ta uměla to mnohem líp.

Strašně mě bolí, že neznáte cenu peněz

a strojíte se jako princezna.

Kdo se chce líbit jen svému manželovi,

nepotřebuje se tak vylepšovat, milá snacho.

KLÉANT

40 Ale madam, nakonec –

PERNELLOVÁ

Vás, její pane bratře,

si velmi vážím, vás hluboce ctím.

Ale být ženou svého syna,

prosila bych vás ze všech sil,

45 abyste k nám už nechodil.

Ty vaše zásady, o kterých věčně kázete,

se totiž nehodí pro počestné lidi.
 Mluvím s vámi poněkud otevřeně,
 ale já jsem taková povaha, co na srdci,
 50 to na rtech.

DAMIS

Takže jediný obstojí váš pan Tartuffe –

PERNELLOVÁ

Pan Tartuffe je čestný člověk! Toho poslouchej.

Čerti mě berou, když slyším,
 jak ho pomlouvá takový mezulán.

55 To nebudu trpět.

DAMIS

Ne? A já to trpět mám?

Aby nás šikanoval svatoušek,
 který nikomu nevěří?

60 Abychom se ani zasmát nemohli,
 když to pan vašnosta neráčí schválit?

DORINA

Kdyby měl člověk dát na něj,
 nesměl by dělat vůbec nic,
 protože všechno by byl zločin.
 Nic mu není dost dobré, fanatikovi.

PERNELLOVÁ

65 To je právě dobré: že mu není nic dobré.
 Chce vaše dobro, vaše věčné blaho.
 Můj syn by vás měl učit, jak ho milovat.

DAMIS

Koho? Tartuffa? Nic na světě mě nedonutí,
 abych v něm viděl svého přítele.

70 Ty jeho způsoby mi pijí krev!
 A vidím už teď, čím to skončí:
 obrovským výbuchem
 mezi tím hulvátům a mnou.

DORINA

Toseví! Člověka zrovna fackuje hanba,

75 když vidí, jak se tu uhnězdila taková nula,
 takový budižkničemu, který, když přišel,
 neměl ani boty, a za svoje hadry
 by nedostal půl vindy – ale teď?
 Všechno to nestydatě zapírá,
 80 každého poučuje a dělá pána.

PERNELLOVÁ

Nebesa vědí, že světu by bylo mnohem lépe,
 kdyby se řídil jeho ctnostnými příkazy.

DORINA

Tím světcem je ve vaší fantazii.

Jinak je obyčejný pokrytec.

PERNELLOVÁ

85 Pozor na jazyk!

DORINA

To by se za něj musel zaručit
 moc dobrý člověk, abych mu věřila.

A jeho pucflekovi jakbysmet.

PERNELLOVÁ

Sluhovi do duše nevidím,

90 za jeho pána však ručím: je to poctivec.

To proto je vám tak nepřijemný,
 že každému říká čistou pravdu.

Ale on bojuje proti hříchu
 a Boží zájem je mu nade vše.

DORINA

95 Dejme tomu. Ale čím to, že nesnáší
 nikoho, kdo k nám přijde, ať je to kdo chce?

Co je tak hříšného na počestné návštěvě,
 že kvůli ní rádí, div nám nepraskne hlava?

Mám vám pošeptat, čím si to vysvětlují?

100 Tím, že žárlí. Ano. Na naši paní.

PERNELLOVÁ

Mlč! Nevidíš si do úst!

Není sám, komu ty návštěvy vadí.

S hosty se u vás netrhnu dveře,
před domem stojí věčně kočáry,
105 lokajů jako máku, všichni rámusí,
vždyť už to pohoršuje celou ulici.
Ráda bych věřila, že se tu neděje nic zlého,
ale lidé o vás mluví, a to dobré není.

KLÉANT

Ach, madam, chcete zabránit klevetám?
110 Kdyby se člověk měl kvůli hloupým řečem
vzdát nejlepších přátel,
život by nestál za nic.
A i kdyby se k tomu odhodlal,
myslíte, že by řeči zmlkly?
115 Pomluvu nezastaví žádná hráz.
Nezbývá proto, než nedbat na štěkot
a snažit se žít, jak nejlíp umíme.
Žvanílkové ať žvaní.

DORINA

Nebere si nás náhodou do hubinky
120 naše sousedka Dafné a její manžilek?
Kdo je totiž s trapností jedna ruka,
ten bývá na ostouzení mistr.
Tihle když jenom trošku zavěťří,
že někdo by s někým mohl něco mít,
125 hned vylétnou a celí blažení
to dávají dál jako hotovou věc.
Myslí si, že když druhého přibarví podle sebe,
vybledne to, co napáchali sami:
že jejich vlastní techtle mechtle
130 vypadat budou přímo nevinně,
neboli že jim touto cestou
ubude másla na hlavě.

PERNELLOVÁ

To sem nepatří. Taková paní Orantová
žije, jak známo, příkladně,
135 nemyslí na nic než na spásu své duše,

a přece se mi doneslo,
že velmi odsuzuje, co se u vás děje.

DORINA

Příkladně žije, to namouduší,
ba rovnou řeholnický.
140 Jenže ta mravnost přišla na ni s věkem,
takže, jak známo, je cudná proti své vůli.
Dokavad to k ní pány táhlo,
těžila ze svých předností, kde mohla,
ale teď, když jí vyhasl kukuč,
145 zřiká se světa, který jí dal vale,
a přepočestným hábitem chce zakrýt,
že její vnady přestaly být vнадné.
Tak končí staré kokety.
Když rozprchnou se milenci
150 a samota sevře srděčko,
nezbývá jiná medicína
než stát se mravnou z povolání:
být zásadová jako řemen,
každého kárat, neprominout nic,
155 všem předhazovat, jaký vedou život,
ne z dobrého srdce, ale ze závisť,
že někdo si ještě užívá tam,
kde druhého už odstavilo stáří.

PERNELLOVÁ (*Elmíře*)

To se vám líbí, co? Takové kdákání!
160 A jiní ať v tomhle domě mlčí, protože milostivá
má právo žvandat celý den!
Ticho! Beru si slovo! A řeknu vám tolik:
Nic moudřejšího nemohl můj syn udělat
nežli vzít do domu toho ctihodného člověka,
165 kterého samo nebe posílá,
aby vám napravil pobloudilý duše.
A buďte rádi, že vás kárá,
protože nekáral by, kdyby neměl co.

- 170 Všechny ty návštěvy, plesy a debaty
jsou vynálezy zlého ducha.
Bohulibého slova na nich neslyšet,
jen samé písničky a nesmysly a drby,
jen pomluvy, které nikoho nešetří
a všechno znectí,
175 to jsou ty hovory, co i rozumným lidem
vnášejí do hlavy zmatek nad zmatek,
tisíce řečí kvůli ničemu,
dobře říkal oнеhdy ten doktor,
že je to učiněné spuštění,
180 když každý spustí, co ho napadne,
a pro názornost právě uváděl –
(*Kléantovi*) Pánovi je to k smíchu?
Tak ať se jde smát někam do týtru.
Tam by se... Sbohem, snacho, já domluvila.
185 Tohoto domu přestávám si vážit,
a než k vám zas přijdu, to se načekáte.
Filino! (*Pleskne ji.*) Co hledíš jak mladá vrána!
Prokristapána! Já ti utrhnu uši.
Marš, motovidlo!
Všichni kromě Kléanta a Doriny odejdou s ní.

[I.2]

KLÉANT

Ani tam nechci jít,
aby mě zase nesjela.
S takovou starou dámou –

DORINA

- Och! Škoda, že vás neslyší.
5 Hned by vám řekla: „Na starou dámu nemám léta.
Víme, staroušku?“

KLÉANT

Ale tak soptit! Pro nic za nic.
Ten její Tartuffe jí snad uhranul.

DORINA

- No jestli! A kdybyste teprve viděl
10 jejího pana syna! Zhrozil byste se tuplem.
V bouřlivých dobách byl rozvaha sama
a nebál se sloužit budoucímu králi;
ale co vlezl mu do hlavy Tartuffe,
nemá v ní místo pro rozum.
15 Říká mu bratře a vroucně miluje ho,
stokrát víc než matku, syna, dceru, ženu,
jen jemu jedinému svěruje se,
jen od něj si dává moudře radit,
vyhledává ho, objímá... Řeknu vám, tak něžně
20 by se snad neměl ani k milence.
U stolu posadí ho vždycky do čela,
blaženě kouká, jak se láduje,
vybírá pro něj ty nejlepší kousky
a když krkoun krkne, řekne mu „Pozdrav Pánbůh“.
25 Je do něj prostě blázen: podle něj se řídí,
jemu se obdivuje, jeho cituje,
ve všem, co udělá, vidí zázrak,
ve všem, co řekne, slyší velemoudrost.
A Tartuffe? Zná svého trulanta nazpaměť,
30 takže ho vodí na vařené nudli.
A že se mu svatá maska vyplácí,
hraje si před ním na pana mravokárce.
Vždyť už nás poučuje i ten flink,
co mu dělá pucfleka:
35 prý se moc mašlíme a chodíme zmalované...
Ten jidáš! Oнеhdy nám roztrhal kapesníček,
protože ho našel v modlitebních knížkách.
A víte, co řekl? Prý jsme tím ďábovým hadříkem
zprznily svatou věc.

[I.3]

Přicházejí Elmíra, Mariana a Damis.

ELMÍRA

Buďte rádi, že jste tam nešli,
 ta nám to u brány dala!
 Ale přijel už manžel. Zatím si mě nevšiml...
 Počkám ho nahoře. *Odejde.*

KLÉANT

5 Také už se nezdržím.
 Pozdravím ho a půjdu.

DAMIS

Zaved'te s ním řeč na sestřinu svatbu.
 Mám pocit, že Tartuffe je proti,
 že nutí otce, aby ji odkládal.

10 Víte, proč mě to zajímá:
 tak jako Valér hoří pro mou sestru,
 pro mě je nade vše sestra Valérova.
 A kdyby Valér nedostal naši Marianu –

DORINA

Pan Orgon!

[I.4]

Přichází Orgon.

ORGON

Ach, švagře! Buďte u nás vítáni!

KLÉANT

Zrovna jsem na odchodu. Dobře že jste se vrátil.
 Na venkově je nevládnou, pravda?

ORGON

Dorino! (*Kléantovi*) Promiňte.

5 Jenom si pro svůj klid zjistím,
 co je tu nového.
 (*Dorině*) Ty dva dny všechno klapalo?
 Klid? Všichni v pořádku?

DORINA

Vaše paní měla včera celý den horečku,
 10 hlava jí třeštila až hrůza.

ORGON

A Tartuffe?

DORINA

Tartuffe? Ten jenom kvete.
 Přibírá v pase i v puse.

ORGON

Chudák!

DORINA

15 Ani se netkla večere,
 prostě nemohla,
 tak ji ta hlava mučila.

ORGON

A Tartuffe?

DORINA

20 Klidně se navečeřel sám,
 rovnou jí před očima.
 Vroucně spořádal dvě koroptve
 a půl skopové kýty.

ORGON

Chudák!

DORINA

25 Celou noc nespala, nemohla,
 tak ji ta horkost soužila,
 až do rána jsme s ní byli vzhůru.

ORGON

A Tartuffe?

DORINA

30 Unavil se u stolu tak příjemně,
 že od večere šel rovnou do Hajan.
 A sotva ulehl, byl v limbu.
 Spal do bílého dne jako zabítý.

ORGON

Chudák!

DORINA

Nakonec jsme ji umluvili,
aby si dala pustit žilou,
jinak by trpěla dál.

ORGON

A Tartuffe?

DORINA

Ten statečně bojoval
se vším škodlivým.
Aby nahradil krev, o kterou přišla paní,
vypil k snídani demižón vína.

ORGON

Chudák!

DORINA

Takže je všechno v pořádku.
A já jdu říct paní, jak se třesete
o její zdraví. *Odejde.*

[I.5]

KLÉANT

Směje se vám za zády, švagře.
Nezlobte se, ale má pravdu.
Je tohle možné? Taková posedlost?
Copak vás může někdo tak zmámit,
že kvůli němu nevidíte, neslyšíte?
Že ho nejdřív zachráníte z bláta,
a potom před ním –

ORGON

Tak dost, švagře!

Mluvíte o někom, koho neznáte.

KLÉANT

Neznám, protože jste nás neseznámil.

Ale na to, abych poznal, co je zač –

ORGON

Švagře! Kdybyste ho znal, byl byste nadšen.

A jak nadšen! Bezmezně.

To je člověk... který... och!...

člověk... prostě člověk.

Kdo dá se jím vést, pocítí obrovský klid
a všichni ostatní jsou pro něj vzduch.

Ano, udělal ze mě jiného člověka,

učí mě na ničem nelpět,

zbavil mou duši všech citových pout.

Kdybych teď viděl umírat bratra, děti, matku, ženu,
myslíte, že by to se mnou hnulo? Nehnulo.

KLÉANT

To je mi pěkná láska k bližnímu.

ORGON

Och! Kdybyste viděl, jak jsem ho poznal,
byl by vám stejně drahý jako mně.

Den co den chodil zbožně do kostela
a vedle mě se vrhal na kolena.

A jak se modlil! S takovou vervou,
že na něm všichni mohli nechat oči.

Vzdychal a sténal, zmítal celým tělem,

co chvíli líbal pokorně zem...

Sotva jsem povstal, rychle mě předešel
a u dveří mi nabízel svěcenou vodu.

Když mi jeho sluha, ten věrný obraz svého pána,
prozradil, o koho jde a jak živoří,

dával jsem mu peníze – ale byl tak skromný,
že nikdy nechtěl všechny.

Ne, to je moc, říkal, stačí polovina,

takové dobrodiní si já nezasloužím.

A když jsem půlku odmítl vzít zpátky,

před mýma očima ji hodil žebrákům!

Po čase vnuklo mi nebe, abych ho vzal k sobě,

a od té doby jako by náš dům vzkvétal.

Nade vším bdí, ba i mé ženě
je stále v patách – to z úcty ke mně.
45 Upozorňuje mě, kdo po ní hází okem,
a žárli na ni pětkrát víc než já.
Nevěřil byste, jak je horlivý!
V každické maličkosti vidí nepravost,
kdejakou hloupůstkou je pobouřen!
50 Onehdy přísně odsoudil sám sebe
za to, že když se modlil, chytil blechu
a zabil ji. Prý se měl lépe ovládat!

KLÉANT

Proboha, švagře, vy jste se zbláznil.
Nebo si děláte blázna ze mě?
55 Copak věříte, že takové šaškování...

ORGON

Švagře! Podobné řeči zavánějí volnomyšlenkářstvím.
Ano, pomátlo vám hlavu.
A říkal jsem vám nejmiň desetkrát,
že vás to přivede do neštěstí.

KLÉANT

60 To říkají všichni vám podobní,
co chtějí, aby byl každý slepý jako oni.
Kdo ještě vidí, je volnomyšlenkář,
kdo neklaní se přetvářce, je odpadlík,
a nic mu není svaté.
65 Nene, tímhle mě nezastrašíte,
já vím, co říkám, a Bůh mou duši zná.
Nebudem přece klekat před pokrytci
jen proto, že jsou znamenití herci.
Jakmile není vidět za kulisy,
70 je hrdina ten, kdo ze všech nejvíc ječí.
Ti opravdu dobří a příkladní
se nikdy tak pitvořit nemusejí.
Copak už nerozeznáte
světce od svatouška?

75 A masku od skutečné tváře?
Chcete klást rovnítko mezi upřímnost a faleš?
Plést si slupku a jádro,
zdání a pravdu,
zlatou minci a padělanou?
80 Podivně zpotvoří se někdy člověk:
co je v něm od přírody, není vůbec vidět,
protože pravda zdála se mu příliš malá,
tak malá, že by ji rád zveličil,
a proto nadýmá se, nadýmá, až přeháněním
85 zničí i sebelepší vlastnosti.
To jen tak mimochodem, milý švagře.

ORGON

Jistě, vy jste uznávaný vědec,
vy jste snědl všechnu moudrost,
vy jste jediný rozumný, jediný osvícený,
90 Šalamoun a Sibyla naší doby,
a všichni ostatní jsou vedle vás tupci.

KLÉANT

Ne, nejsem vůbec uznávaný vědec,
ani jsem všechnu moudrost nesnědl,
ale vím tolik, abych poznal,
95 co pravda je a co není.
A jako jsou mi nade všechny hrdiny
lidé ryzího přesvědčení,
tak se mi nejvíc hnusí ti,
co přesvědčením se jen ohánějí:
100 šarlatáni a filistiáni,
kteří svou nehoráznou komedii
beztrestně znesvěcují, co je lidem svaté.
Ti, kteří hnání chamtivostí
si dělají z víry řemeslo a zboží
105 a za falešnou horlivost se snaží
nakoupit uznání a pocty.
Jakým nadšením planou, když ve stopách světců

- spěchají za nesvatým ziskem,
 když důrazně káží o skromnosti,
 110 zatímco sami žijí královsky,
 a jak jsou chytří, mstiví, cyničtí a lživí!
 Když zničí člověka ze sprosté závisti,
 řeknou, že bylo to v zájmu Božím.
 Tím nebezpečnější je jejich zášť,
 115 že proti nám obrací zbraně, které ctíme,
 že jejich nenávisť se tváří jako láska
 a stíná hlavy posvěceným mečem.
 Takových se tu přetvaňuje víc než dost.
 Poctivci ale poznají se snadno:
 120 jsou ve svém zanicení lidští, snášenliví,
 nekárají nás pyšně na každém kroku,
 ostrá slova nechávají jiným
 a pokud poučují, vždy jen svými skutky.
 Nevěťtí ve všem zlo, v každém něco dobrého vidí,
 125 nešpehují, nekují pikle,
 být čestný je jim nade vše,
 hřích nenávidí, hříšníka však nikdy;
 a pokud jde o Boží zájmy,
 nesnaží se být přísnější než Bůh.
 130 V takových vidím svůj vzor. Ale v tom vašem?
 Jistě ho chválíte v dobré víře,
 myslím však, že vás oslnilo pozlátko.

ORGON

Domluvil jste, pane švagře?

KLÉANT

Domluvil.

ORGON

- 135 Já se vám poroučím. *Chce odejít.*

KLÉANT

Odpusťte, jen slovíčko ještě.

O něčem jiném. Jak víte, slíbil jste
 panu Valérovi, že bude vaším zetěm.

ORGON

Ano.

KLÉANT

- 140 Dokonce určil jste den svatby.

ORGON

Správně.

KLÉANT

Tak proč ji odkládáte?

ORGON

Nevím.

KLÉANT

Chcete si ještě všechno rozmyslet?

ORGON

- 145 Možná.

KLÉANT

Nedodržel své slovo?

ORGON

To neříkám.

KLÉANT

Nic vám nebrání splnit svůj slib.

ORGON

Jak se to vezme.

KLÉANT

- 150 Proč tolik slov, když stačilo by jedno.

To, na které čeká Valér.

ORGON

Buď za to chvála Nejvyššímu.

KLÉANT

Co mu mám vyřídit?

ORGON

Co uznáte za vhodné.

KLÉANT

- 155 Chce vědět, co zamýšlíte vy.

ORGON

To, co bude vůle Nejvyššího.

KLÉANT

Tak vážně!

Dal jste Valérovi své slovo. Dodržíte je,
nebo ne?

ORGON

160 Sbohem. *Odejde.*

KLÉANT

Nešťastný Valére! To musíš vědět:
tvé lásce hrozí neláska. *Odejde.*

DRUHÉ DĚJSTVÍ

[II.1]

Orgon, Mariana.

ORGON

Mariano?

MARIANA

Tatinku?

ORGON

Pojď blíž. Mám pro tebe
něco důvěrného.

MARIANA

5 Hledáte něco?

ORGON (*nahlíží do vedlejšího pokojíku*)

Divám se,
jestli nás někdo neposlouchá.
Takové kouty jsou pro zvědavce jako stvořené.
Ne, nikdo tu není. Mariano,
10 bývalas vždycky hodné děvče
a já tě za to vždycky miloval.

MARIANA

Já vím. Jsem vaše velká dlužnice.

ORGON

To jsi řekla krásně. A víš,
jak se mi nejlip odvděčíš?

15 Úplně prostě! Tím, že mi uděláš radost.

MARIANA

To je mé nejrůznější přání.

ORGON

Výborně! Co říkáš na našeho hosta?
Na Tartuffa?

MARIANA

Kdo? Já?

ORGON

20 Ty. Dobře si rozmysli, co odpovíš.

MARIANA

Proboha... řeknu, co chcete.

Tiše vejde Dorina a nepozorovaně se postaví za Orgonem.

ORGON

To je moudrá řeč. Řekni mi, dcerunko,

že je zářný příklad ctnosti,

že je ti blízký a že bys byla ráda,

25 kdybych tě za něj provdal.

Mmm?

MARIANA

Mmm?

ORGON

Co.

MARIANA

Co – co.

ORGON

30 Tak řekni.

MARIANA

Asi jsem nerozuměla.

ORGON

Čemu?

MARIANA

O kom mám, tatínku, říct,

že je mi blízký a že bych byla ráda,

35 kdybyste mě za něj provdal.

ORGON

Přece o Tartuffovi.

MARIANA

Ale to není, tatínku, vůbec pravda.

Proč chcete, abych lhala?

ORGON

Já? Já chci, aby to byla pravda!

40 A když na tom trvám, mělo by to stačit.

MARIANA

To není možné... vy že byste chtěl...

ORGON

Ano, přeji si

být s Tartuffem co nejtěsněji spřízněn.

Bude tvým chotěm, tak jsem rozhodl.

MARIANA

45 A co Valér!

ORGON

Pokud jde o tvého snoubence Valéra...

Všimne si Doriny.

Co tady děláte?

No to je mi vlezlost!

Poslouchat za zády, o čem mluvíme!

DORINA

50 A já si říkala: jsou to jenom klepy,

anebo na těch řečech něco je?

Když se mi to doneslo – o té svatbě –

já tomu nevěřila ni zbla.

ORGON

To je tak neuvěřitelné?

DORINA

55 Tak náramně,

že to nevěřím ani vám.

ORGON

Já už se postarám, abyste uvěřila.

DORINA

Já vím! To jsou ty vaše krásné vtipy!

ORGON

To nejsou vtipy, to bude brzy pravda.

DORINA

60 Povídali, že mu hráli.

ORGON

Žádné povídali, žádné hráli.

DORINA

Slečno, nevěřte tatínkovi,
jen si z vás dělá dobrý den.

ORGON

Říkám vám jasně –

DORINA

65 To se vám povedlo!
A tomu má někdo věřit?

ORGON

Já se rozčilím!

DORINA

Tak dobře, já vám věřím. Tím hůř pro vás.
Může snad někdo s tak moudrým obličejem
70 a rozšafným knírem
tak zhloupnout, že by chtěl –

ORGON

Poslyšte, slečno! Ten familiární tón,
na který jste si zvykla,
se mi ani dost málo nelíbí.

DORINA

75 Mluvme k věci, prosím vás.
Ten váš plán, to má být výsměch všem?
Co je tomu fanatikovi po vaší dceři!
Ten má mít jiné starosti.
A potom – co byste z toho měl,
80 proč byste vy, tak mohovitý člověk,
měl mít za zetě – kostelní myš?

ORGON

Ticho! Právě to, že nic nemá,
je na něm nejcennější.
Tak naprostá chudoba ho ctí
85 daleko víc než všechny pocty světa.
Vždyť o své jmění přišel proto,

že nedbal o věci pomíjivé

a všechny síly věnoval těm věčným.

S mou pomocí se může dostat z nouze

90 a znovu zbohatnout. Proč ne?

Co dostává šlechta v této zemi? Léna.

A je Tartuffe šlechtic? Každým coulem.

DORINA

Říká to o sobě. Jenom nevím,

jak se taková marnivost rýmuje se zbožností.

95 Že by k odřikavému životu

byl zapotřebí titul?

A že by pokora mohla zářit

jen díky oslnivé kariéře?

Nač se tak vypíná, když – Vy se zlobíte?

100 Dobrá, nemluvme o titulu, mluvme o člověku.

Vy byste se nestyděl

předhodit takovou dušinku takovému chlapovi?

Copak se to sluší?

Copak nevidíte, jak to může skončit?

105 Abyste věděl, vdát ženu proti jejímu gustu

znamená uvádět ji v pokušení,

protože osud každé věrnosti

záleží na tom, zač stojí pan manžel.

Nejeden paroháč je vinen,

110 že jeho žena je, jaká je,

a těžko být věrná tam,

kde manžel vypadá, jak vypadá.

Kdo vdá svou dceru do nelásky,

tomu Bůh přičte všechny její hříchy.

115 Uvažte, co na sebe šijete.

ORGON

No tohle... Ta mě bude poučovat.

DORINA

Chce to jen líp se řídit mými radami.

ORGON

Mariano! Na tyhle povídačky nedejme,
vím, co je v tvém zájmu, jsem tvůj otec.
120 Zasnoubil jsem tě s Valérem,
ale slyšel jsem... že má sklon k hazardním hrám.
A navíc mám podezření, že je trochu
volnomyšlenkář. V kostele jsem ho ještě neviděl.

DORINA

Má tam snad běžet v tu chvíli, co vy,
125 jen aby se předvedl jako někdo?

ORGON

Já se vás neptám na radu.
Zato ten druhý má u Nejvyššího nejlepší pověst,
a to je věno, jakému není rovno.
Takové manželství tě plně uspokojí,
130 budeš se přímo topit ve štěstí,
jako dvě děti, jako dvě hrdličky
budete žít své věrné lásce,
co je to hádka, nikdy nepoznáte,
a co budeš chtít, to z něj uděláš.

DORINA

135 Určitě dvanáctáka.

ORGON

Nesmysl!

DORINA

Ten to má napsáno na čele!
V takové konstelaci
se po její mravnosti jen zapráší.

ORGON

140 Přestaňte mi skákat do řeči
a strkat nos do našich věcí.

DORINA

Já to myslím dobře.

Přeruší ho pokaždé, když chce promluvit ke své dceři.

ORGON

Nemyslete a mlčte.

DORINA

Kdyby mi na vás nezáleželo –

ORGON

145 Na mně nikomu záležet nemusí –

DORINA

Mně musí! I když nechcete!

ORGON

Pcha!

DORINA

Tolik mi záleží na vaší pověsti,
že se nemůžu dívat, jak se ženete do ostudy.

ORGON

150 Vy nepřestanete?

DORINA

Nedá mi svědomí,
abych nebránila takovému sňatku.

ORGON

Ty drzá zmije –

DORINA

Takový světec, a tak zuříte?

ORGON

155 Ano! Žluč ve mně vaří, jak jsi nechutná!

Já ti poručím: už ani slovo!

DORINA

Rozkaz. Už mlčím, ale myslím si to dál.

ORGON

Myslet si můžeš, co chceš. Jen si ty myšlenky
nechej pro sebe, nebo – Tečka.

160 *(Marianě) Všechno jsem moudře zvážil.*

DORINA

Já z toho mlčení puknu.

Zmlkne, protože Orgon se na ni ohlédne.

ORGON

Že by byl Tartuffe krasavec, to není,
ale svým způsobem je –

DORINA

– parádní ošklivec.

ORGON

165 I kdyby ti neimponovaly
jiné jeho přednosti –

DORINA

No ten jich má!
Na jejím místě bych se nenechala
znásilnit jenom tak.

170 Hned po svatbě bych ženichovi ukázala,
že žena je vždycky připravena k pomstě.

ORGON

Mé slovo už tu neplatí?

DORINA

Proč ten hněv? Já nemluvím s vámi.

ORGON

A s kým jsi teď mluvila?

DORINA

175 Sama se sebou.

ORGON

Čím dál tím líp. Taková drzost
zasluhuje políček.

Rozpřáhne se. Dorina stojí a mlčí.

Mariano, musíš souhlasit. S mým plánem.

S ženichem, kterého... jsem ti vybral...

180 (*Dorině*) Proč nic neříkáš?

DORINA

Nemám co.

ORGON

Ani slovíčko?

DORINA

Nechce se mi.

ORGON

Aha! Zavřel jsem ti zobák.

DORINA

185 Nejsem slepice.

ORGON (*Marianě*)

Zkrátka a dobře, otce je třeba poslouchat
a jeho rozhodnutí plně respektovat.

DORINA (*mu uteče*)

Takového by si vzala jen husa!

Orgon ji chce udeřit, ale netrefí se.

ORGON

Koho to máme v domě? Nebezpečnou havěť!

190 Která mě dohání k nejhoršímu!

Já nemohu vůbec mluvit dál,

jak mě ta zpupnost... rozlítla...

já musím na vzduch... abych se uklidnil.

Odejde.

[II.2]

DORINA

Vy jste ztratila řeč, nebo co?

To mám vaši roli odmluvit za vás?

Nutí vám takový nesmysl,

a vy na to ani půl slova?

MARIANA

5 Je to můj otec a pán. Co proti němu
mám, proboha, dělat?

DORINA

Všechno, čím se můžete zachránit!

MARIANA

A to je co?

DORINA

Říct mu, že milovat se nedá na rozkaz,

10 že vdávat se máte vy, ne on,

a že proto ženich

se musí líbit ne jemu, ale vám.

A že pana Tartuffa, když je z něj tak pryč,
může si beze všeho vzít on sám.

MARIANA

- 15 Otec má vždycky poslední slovo.
Nemám sílu něco říct, nikdy jsem neměla!

DORINA

Prosim vás, uvažujme. Požádal o vás Valér.
Milujete ho, nebo ne?

MARIANA

- Dorino! Tak strašně křivdit mé lásce!
20 Jako bych ti stokrát nesvěřila,
po kom toužím.

DORINA

Jen jestli vám to šlo od srdce
a jestli to vůbec byla láska.

MARIANA

- To si od tebe nezasloužím.
25 Neřekla jsem ti jasně, co k němu cítím?

DORINA

Takže ho milujete?

MARIANA

Z té nejhlubší duše.

DORINA

A máte důkaz, že on miluje vás?

MARIANA

V to věřím.

DORINA

- 30 A oba stejně toužíte být svoji?

MARIANA

Jistě!

DORINA

A o tom druhém si myslíte co?

MARIANA

Že to bude má smrt, když mi jej vnutí.
Má smrt!

DORINA

- 35 No to je něco! To mě nenapadlo.
Stačí umřít, a člověk má po starostech.
Zázračná medicína. Když o ní slyším,
div se nezjevím.

MARIANA

Dorino, proboha! Já tě nepoznávám.

- 40 Ty nemáš soucit s tím, kdo trpí?

DORINA

Nemám soucit s tím, kdo hloupě mluví
a hned všechno vzdává jako vy.

MARIANA

Co po mně chceš... Já se bojím.

DORINA

Láska musí být pevná jako skála.

MARIANA

- 45 Já Valéra miluju! Pevně a neochvějně!
Ale tatínka musí přemluvit on.

DORINA

A ták! Váš tatínek si zjankovatí,
protože mu v hlavě straší Tartuffe,
váš tatínek chce zrušit zasnuby,
50 které sám vyjednal,
a vy za to dáváte vinu Valérovi.

MARIANA

Mám křičet, že o Tartuffovi nechci ani slyšet,
aby každý viděl, na koho se třesu?
Mám kvůli své lásce ztropit skandál,
55 já, slušná dívka, svědomitá dcera?
Chceš, abych se chlubila, jak celá hořím?

DORINA

Ne, ne, já nechci nic. Vidím, co chcete vy:
být paní Tartuffová. A zrazovat vás,
ne, to si nemohu vzít na svědomí.
60 Proč bych vám bránila?

Taková partie!

Monsieur Tartuffe, o-la-lá! No ne!

Pan Tartuffe? Ano! Račme si uvědomit,

že není žádný hej počkej. Kdepak!

65 Všichni ho chválí, všichni ho slaví,

to je noblesní člověk, úžasná figura,

ty červené uši, ta prokvetlá pleť...!

S takovým manželem – to tedy chytíte.

MARIANA

Proboha –

DORINA

70 To blaho! Žít po boku tvora

tak spanilého!

MARIANA

Prosím tě, přestaň už!

Pomoz mi, ať si ho nemusím vzít!

Máš pravdu, vzdávám se: musím se bránit!

DORINA

75 Ne, dcera musí otce poslechnout,

i kdyby ji chtěl seždat s opičákem.

Čeho se bojíte? Té krásné budoucnosti?

Kočár vás odveze do jeho maloměsta,

plného strýčinků a sestřenek,

80 s kterými bude rozkoš posedět.

Pan choť vás představí všem lepším lidem,

i paní soudcové a paní revizní,

u těch si pohovíte na skládací židli,

a taky tam bude masopustní bál

85 s velikou kapelou a dvěma dudáky,

někdy i cvičené opičky a loutkové divadýlko –

MARIANA

Ty mě ničíš!

Raděj mi porad', co dělat.

DORINA

Já se vám poroučím.

MARIANA

Dorino! Smiluj se –

90 DORINA

Za trest si ho musíte vzít.

MARIANA

Dorinko, Dorinečko –

DORINA

Ne.

MARIANA

Víš přece, co chci.

DORINA

95 Ano. Tartuffa. A budete ho mít.

MARIANA

Tobě jsem věřila vždycky nejvíc,

zachraň mě –

DORINA

Ne. Musíte se ztartuffikovat.

MARIANA

Tak dobře. Když ti na mně nezáleží,

100 zanech mě mému zoufalství,

to bude můj nejlepší pomocník.

Znáš lék, který mě jistě vyléčí.

Chce odejít.

DORINA

Ne! Slečno! Slyšíte mě? Já už se nezlobím.

Já vám to všechno odpustila. Já jsem při vás.

MARIANA

105 Dorino... Jestli mě nepřestanou týrat,

já nemůžu žít, nechci!

DORINA

Nedrásejte se, já už vás nějak

ubráním. Hled'te, kdo přišel! Valér! Váš milý!

[II.3]

Přichází Valér.

VALÉR

To slyším pěkné noviny, slečno Mariano.

To jsem si na vás nemyslel.

MARIANA

Co?

VALÉR

Že si chcete vzít Tartuffa.

MARIANA

5 Já? To tatínek
si to vzal do hlavy.

VALÉR

Váš pan otec přece –

MARIANA

Změnil názor.

Před chvílí s tím přišel.

VALÉR

10 To myslí vážně?

MARIANA

Smrtelně vážně.

Řekl to jasně.

VALÉR

A vaše srdce
rozhodlo se jak?

MARIANA

15 To kdybych věděla...

VALÉR

Upřímná odpověď.

Vy nevíte?

MARIANA

Nevím.

VALÉR

Ne?

MARIANA

Co mi radíte?

20

VALÉR

Já? Abyste si ho vzala.

MARIANA

To radíte vy mně?

VALÉR

Já vám.

MARIANA

A vážně?

VALÉR

25

Jistěže. Lépe být rozhodnuto nemohlo.

Vyplatí se poslechnout.

MARIANA

Jak myslíte, pane. Dám na vaši radu.

VALÉR

Proti myslí vám to zřejmě není.

MARIANA

Ne víc než vám, když jste mi to radil.

VALÉR

30

Já vám to radil, abych vám udělal radost.

MARIANA

A já vás poslechnu, abych udělala radost vám.

DORINA

To jsem zvědavá, co z tohohle se vyklube.

VALÉR

Tak to je ta vaše láska, že?

Vodila jste mě za nos.

MARIANA

35

Tohle si odpusťte.

Říkal jste, abych se provdala za toho,

koho mi dávají.

A já říkám, že se zařídím

podle vaší laskavé rady.

VALÉR

- 40 Na mne se nevymlouvejte.
Byla jste rozhodnuta,
a teď se chytáte průhledné záminky,
abyste zakryla svou věrolomnost.

MARIANA

To určitě. To jste se trefil.

VALÉR

- 45 A ne? Nikdy jste mne
opravdu nemilovala.

MARIANA

Když chcete, klidně si to myslíte.

VALÉR

- Tak? Ranila jste mě ošklivě.
Ale možná si pospíším víc než vy.
50 Víم totiž, kde je o mou ruku zájem.

MARIANA

To věřím. O člověka tak vynikajícího –

VALÉR

- Nene, já nejsem vůbec vynikající,
a vy jste mi to právě potvrdila,
ale snad jiná žena bude laskavější
55 a nebude mnou pohrdat.
Za moji ztrátu jistě odškodní mě.

MARIANA

Tolik jste neztratil,
se utěšíte snadno.

VALÉR

- Vynasnažím se, tím si buďte jista.
60 Zhrzená láska příliš pokořuje,
proto je třeba rychle zapomenout,
anebo zapomnění předstírat.
Je neodpuštělná zbabělost
milovat toho, kdo nás opustil.

MARIANA

- 65 Naopak, je to ryzí, povznesený cit.

VALÉR

A každému se musí líbit, vid'te!
Takže vás do smrti mám milovat,
zatímco vy budete líbat druhého,
a do smrti se nemám oženit,
70 přestože vy mě nechcete!

MARIANA

Naopak! Ožeňte se!
Čím dřív, tím líp!

VALÉR

To chcete?

MARIANA

Chci.

VALÉR

- 75 Tak to je vrchol!
Jdu splnit vaše přání.

Několikrát chce odejít, ale pokaždé se vrátí.

MARIANA

Jen běžte. Prosím.

VALÉR

Jste si vědoma,
že mě k tomu doháníte vy?

MARIANA

- 80 Ano.

VALÉR

A že jdu ve vašich stopách?

MARIANA

Jistě, v mých stopách.

VALÉR

To mi stačí, jdu vám vyhovět.

MARIANA

Konečně.

VALÉR

85 A víckrát se nevrátím.

MARIANA

Šťastnou cestu.

Valér jde ke dveřím a vrátí se.

VALÉR

Co říkáte?

MARIANA

Prosím?

VALÉR

Volala jste mě.

MARIANA

90 Já? To se vám něco zdálo.

VALÉR

Mhm. Takže – já jdu.

Sbohem, slečno.

MARIANA

Sbohem, pane.

DORINA

Nechytá vás náhodou

95 z těch extravagancí fantas?

Nechtěla jsem vám do toho mluvit,

protože mě zajímalo, co z toho bude.

Popadne Valéra za ruku, ten předstírá, že se brání.

Pane Valére.

VALÉR

Copak chceš, Dorino.

DORINA

100 Pojd'te se mnou.

VALÉR

Pozor, já soptím!

Pust'! Jdu vyplnit slečnino přání.

DORINA

Stát!

VALÉR

Všechno je rozhodnuto.

DORINA

105 Tůdle!

MARIANA

Nemůže mě už ani vidět.

Nejlíp udělám, když mu půjdu z očí.

Dorina pustí Valéra a běží k Marianě.

DORINA

Kampak.

MARIANA

Pust'!

DORINA

110 Vraťte se.

MARIANA

Ne, je to marné.

VALÉR

Jsem jí trnem v oku.

Té bolesti ji raděj ušetřím.

Dorina pustí Marianu a běží k Valérovi.

DORINA

Už zas? Já vás roztrhnu.

115 Přestaňte šaškovat. Oba sem.

Přitáhne je k sobě.

VALÉR

Proč?

MARIANA

Nač?

DORINA

Usmířit se, a hned.

(Valérovi) To vás popadl běs?

VALÉR

120 Tys neslyšela, jak se mnou mluvila?

DORINA *(Marianě)*

A vám přeskočilo?

MARIANA

Tys neviděla, jak se mnou jednal?

DORINA

Oba třeštíte. (*Valérovi*) Nic jiného nechce,
než si vás udržet. Za to ručím.

125 (*Marianě*) Nic jiného si nepřeje,
než si vás vzít. Na to přísahám.

MARIANA

Tak proč mi radí takové věci?

VALÉR

Tak proč po mně chce takové věci?

DORINA

Protože nejste žádný při rozumu.

130 (*Marianě*) Ruku!
(*Valérovi*) Ruku!

VALÉR

Co s ní budeš dělat?

DORINA (*Marianě*)

Bude to?

MARIANA (*jí podá ruku*)

Na co?

DORINA

135 Proboha, dělejte. Tak!
Spojí jejich ruce.

Ani nevíte, jak se máte rádi.

VALÉR (*Marianě*)

Jen se nebraňte.

A přestaňte se mračit na svět.

DORINA

Slyšte a vizte: milenci jsou blázni!

VALÉR

140 Já se zlobil právem.

Nemáte mě tak trápit –

MARIANA

Nemáte být tak nevďěčný –

DORINA

Hádka se odkládá,

začíná porada:

145 jak zabránit té ohavné svatbě.

MARIANA

Jak vlastně?

DORINA

To právě probereme.

Váš otec to nemůže myslet vážně.

Jen to tak hraje!

150 Ale raděj mu na to kývejte. Naoko!

Kdyby bylo nejhůř,

snadněj byste pak mohla svatbu odkládat.

Jednou se vyluvíte na náhlou nemoc,

jindy na nějaké zlé znamení,

155 třeba že jste potkala pohřeb

nebo rozbila zrcadlo nebo

viděla ve snu kalnou vodu.

Co je hlavní: s nikým vás nemohou sezdat,
dokavad neřeknete ano.

160 Ale věci jen prospěje,

když vás nebudou vidět pohromadě.

(*Valérovi*) Běžte a pošlete své přátele,

ať na jejím otci vymáhají, co vám slíbil.

My zatím zbucujeme bratříčka

165 a přetáhneme na svou stranu paní Elmíru.

Adijé!

VALÉR (*Marianě*)

Ať získáme kohokoli,

má největší naděje jste vy.

MARIANA (*Valérovi*)

Za otce ručit nemohu,

170 ale sebe nedám nikomu než vám.

VALÉR

Konečně jsem klidný. Co bude v mých silách –

DORINA

Ti milenci jsou užvaněnci!
Povídám, ztraťte se.

VALÉR

Řeknu vám jen tolik...

DORINA

175 Kokodááák!

Výstrčí Valéra jedněmi dveřmi a Marianu druhými.

TŘETÍ DEJSTVÍ

[III.1]

Damis, Dorina.

DAMIS

Ať mě na místě zabije blesk!
Ať jsem největší padouch světa,
jestli mi něco zabrání
vyrazit hlavou proti zdi!

DORINA

5 Proboha, mladý pane, krot' se,
váš tatínek zatím nic nedělá,
jen o tom mluvil, a víte, jak daleko
je od řeči ke skutkům? Takhle!

DAMIS

Já mu ten komplot překazím, nestydovi!
10 A něco mu pošeptám do ouška!

DORINA

Psst! Hosta i tatínka
ať si vezme na starost paninka.
Ta to má u Tartuffa dobré:
ať řekne co řekne, vším se mu zavděčí,
15 jako by pro ni měl silnou slabost.
Kdyby Pánbůh dal! To by byla krása!
Už mu od ní nesu vzkaz: chce ho proťukat
ohledně té svatby
a dát mu najevo, co by to bylo za bouřku,
20 kdyby si chtěl Marianu vážně vzít.
Jeho pucflek říká, že pán se modlí,

takže mě nemůže přijmout,
ale až se domodlí, ráčí prý přijít.
Prosím vás, běžte, já na něj počkám.

DAMIS

25 Ne, já si to poslechnu.

DORINA

Ani nápad, musejí být sami.

DAMIS

Neřeknu mu jediné slovo.

DORINA

Až naprší a uschne. Jako bych neznala
vaše výbuchy. To je nejlepší způsob,
30 jak všechno zmastit. Alou.

DAMIS

Chci u toho být! Ovládnou se, uvidíš.

DORINO

Vy protivno protivná! Zmizte, už jde.

Damis odejde.

[III.2]

Vejde Tartuffe. Když uvidí Dorinu, prikazuje sluhovi, který zůstal za dveřmi.

TARTUFFE

Laurente! Mé důtky. Ty, kterými se bičuji.
A modli se, ať osvíti tě Nejvyšší.
Kdyby mě někdo hledal, šel jsem navštívit
ubohé vězně a rozdat potřebným vše, co mám.

DORINA

5 Jen se nepřetrhni, komediantě.

TARTUFFE

Proč se mnou chcete hovořit?

DORINA

Protože –

TARTUFFE (*vytáhne z kapsy šátek*)

Proboha vás prosím,

než začnete, vezměte si tohle.

DORINA

10 Nač?

TARTUFFE

Na přikrytí prsou, která nechci vidět.
Podobné předměty jsou škodlivé,
poněvadž vedou k nepatřičným myšlenkám.

DORINA

To jste tak náchylný k pokušení,
15 že vás rozruší takový ždíbek těla?

Nevím, co plápolá ve vás,
ale pokud jde o mě, já tak žhavá nejsem.
Vás kdybych viděla nahého od hlavy k patě,
necítla bych pokušení ani v malíčku.

TARTUFFE

20 Bud' budete hovořit slušně, a to hned,
nebo se s vámi nebudu bavit.

DORINA

Ale kdež! Bavit se s vámi nebudu já,
protože mám vyřídit jen pár slov.
Paní Elmíra jde dolů

25 a prosí, abyste ji vyslechl.

TARTUFFE

Ó! Milerád!

DORINA (*pro sebe*)

A toká! Toká!
Říkala jsem to? Říkala.

TARTUFFE

Kdy přijde? Brzy?

DORINA

30 Slyšíte?... Ne?... Já slyším.

To je ona!

Nebudu rušit.

Dorina odejde.

[III.3]

TARTUFFE

Kéž Nejvyšší ve své dobrotě
vám uchová zdravou duši v zdravém těle
a vašim dnům žehná, jak ho o to prosí
nejpokornější z těch, kdo živi jsou jeho láskou.

ELMÍRA

- 5 Děkuji za tak zbožné přání, ale
posad'me se a udělejme si pohodlí.

TARTUFFE

Co vaše nemoc? Už je vám lépe?

ELMÍRA

Docela dobře. Horečka přešla rychle.

TARTUFFE

Nejvyšší se smiloval!

- 10 Jistě ne kvůli mým modlitbám,
i když... já v životě o nic neprosil tak vroucně
jako o vaše uzdravení.

ELMÍRA

Tolik horlivosti kvůli mně?

TARTUFFE

Péče o vaše blaho není nikdy dost.

- 15 Já za vaše zdraví dal bych svoje vlastní.

ELMÍRA

To byste přeháněl lásku k bližnímu.
Pro mě jste udělal dost.

TARTUFFE

Daleko méně, než si zasloužíte.

ELMÍRA

- 20 Chtěla jsem s vámi mluvit o samotě,
jsem ráda, že nás nikdo neslyší.

TARTUFFE

I já jsem rád, ba přímo nadšen,
že s vámi mohu pobýt sám.

Tak dlouho jsem o to prosil Nejvyššího,
ale až nyní jsem byl vyslyšen.

ELMÍRA

- 25 Chtěla bych, abyste se mnou mluvil
naprosto otevřeně a nic mi neskrýval.

TARTUFFE

Nebesa, díky! Právě to jsem chtěl:
odhalit před vámi celé nitro.

- 30 A přísahat vám, že můj křik
ohledně návštěv a pozorností,
jichž dostává se vaší krásě,
není plod nenávisti,
ale mocného žáru, jenž mne zachvacuje,
čistého citu –

ELMÍRA

- 35 Já to tak беру.

To ten váš strach o mé zdraví –
Tartuffe jí stiskne konečky prstů.

TARTUFFE

Jistěže, madam, já hořím tak, že –

ELMÍRA

Au! Příliš mě tisknete!

TARTUFFE

- To z přílišné snaživosti.
40 Ublížit jsem vám nechtěl,
to raději bych –
Položí jí ruku na koleno.

ELMÍRA

Co ta ruka tam dělá?

TARTUFFE

Osahává vaše šaty. Jsou tak měkké –

ELMÍRA

Prosím vás, přestaňte, jsem strašně lechtivá –
Odsune svou židli, Tartuffe k ní přisune svou.

TARTUFFE

- 45 Mondieu, ty krajky, já žasnu.
Co ty krajkářky dnes nedovedou!
Takovou práci jsem ještě neviděl.

ELMÍRA

- Vypadá to tak. Ale teď k věci.
Můj manžel prý chce zrušit slovo
50 a dát vám svou dceru. Je to tak?

TARTUFFE

Říkal něco... Ale abych pravdu řekl,
po tomhle štěstí zrovna netoužím.
Mě, madam, láká jiná rozkoš
a o té bez ustání sním.

ELMÍRA

- 55 Vy? Vy o světské radosti přece nestojíte.

TARTUFFE

Mé srdce není z kamene.

ELMÍRA

Já myslela, že dychtíte jen po ráji
a že nic lidského vás nezajímá.

TARTUFFE

- Láska, jež poutá k věčným hodnotám,
60 nevylučuje lásku k věcem dočasným.
Ženy jsou odraz rajske krásy,
a vy ze všech nejvíc, vy jste přímo zázrak.
Váš obličejík rozzářil Pán krásou,
nad kterou oči žasnou, srdce klokotá,
65 stačí pohlédnout na to dokonalé dílo
a musím obdivovat autora,
horoucně milovat ten nejkrásnější obraz,
v jakém kdy zachytil svou podobu.
Zprvu jsem se bál, že má tajná touha
70 je zákeřná léčka zlého ducha
a prchal jsem před vámi, abych neporušil
svou čistotu.

- Ale pak poznal jsem, ó krásu neskonálá,
že tato vášeň není závadná,
75 že ji lze uvést v soulad s cudností:
a moje srdce přestalo se bránit.
Já vím, je to strašná drzost,
že vám to srdce nabízím,
plně však spoléhám na vaši velkorysost,
80 nikoli na svou klopýtavou snahu.
Vy jste má naděje, má spása, můj mír,
ve vašich rukou je můj žal i smích,
a budu takový, jak rozhodnete vy:
chcete-li šťastný, libo-li nešťastný.

ELMÍRA

- 85 To vyznání je velmi lichotivé,
a mám-li být upřímná, dost mne překvapuje.
Řekla bych, že byste se měl víc ovládat
a podobný krok si dobře rozmyslet.
Někdo tak zbožný, kdo se stále dovolává –

TARTUFFE

- 90 Och, zbožnost, zbožnost!
Ta mi neubírá na lidskosti.
Když vidím vaše rajske půvaby,
srdce se vzdává bez rozmyšlení.
Vím, taková řeč u mne udivuje,
95 ale madam, já přece nejsem anděl!
Máte-li mi za zlé toto doznání,
pak obžalujte také svoji krásu.
Sotva jsem spatřil její nadpozemskou zář,
hned začala jste vládnout mému nitru
100 a nevýslovné kouzlo vašich božských očí
zlomilo odpor odbojného srdce,
přemohlo všechno, modlitby, půsty, slzy,
a moji touhu strhlo k vašim vnadám.
Snad tisíckrát vám to řekly mé oči a vzdechy
105 a pro větší jasnost jsem použil teď hlasu.

Když shlédnete jen trochu blahosklonně
na muka svého nehodného raba,
když vaše laskavost se ráčí snížit
a utěšit mou maličkost,
110 budu vás navěky, sladký zázraku,
zbožňovat tak, jak nikdy nikoho.
Pokud jde o čest, se mnou neriskujete,
ne, malér je vyloučen.
Všichni ti lepší pánové, po kterých ženy blázní,
115 jsou strašně neopatrní,
všude se chlubí svými úspěchy,
kdejakou pletku roztroubí
a žvaněním znesvěcují oltář,
na který kladli svá srdce.
120 To lidé jako já planou potají,
na naši diskrétnost je vždycky spolehnutí,
my dbáme úzkostlivě na své renomé,
čímž skýtáme záruku i milované osobě.
Kdo vyslyší nás, najde lásku bez skandálů
125 a rozkoš prostou všeho strachu.

ELMÍRA

Jak vás tak poslouchám – vaše řečnické umění
je pěkně prostořeké.

Nebojíte se, že o takovém horlení
budu chtít povědět manželovi?

130 A že zpráva o tomto způsobu lásky
neblaze poznamená vaše přátelství?

TARTUFFE

Vím, že máte až příliš dobré srdce
a že mi mou smělost odpustíte.
Že prudký výlev zraňující lásky
135 omluvíte mou lidskou slabostí
a s přihlédnutím ke své kráse uznáte,
že nejsem slepý – a mám tělo z masa.

ELMÍRA

Jiné ženy by to asi braly jinak.

Ale abyste věděl, že jsem spolehlivá,

140 já o tom svému muži neřeknu.

Ale chci od vás něco na revanš:

abyste upřímně a bez okolků

prosadil svatbu Mariany s Valérem.

A vzdal se všech nároků, na které nemáte nárok

145 a nechtěl se obohatit

na úkor jiné osoby. A –

[III.4]

Damis vyjde z pokojíku, kde se ukrýl.

DAMIS

Ne, madam, to se tajit nebude.

Já byl při tom, já všechno slyšel,

to samo nebe mě sem přivedlo,

abych tu zpupnost mohl pokořit,

5 dopadnout hada, který mi škodí,

vymáchat pokrytce v jeho drzosti

a konečně před otcem odhalit lumpa,

který se zaklíná láskou!

ELMÍRA

Damisi, ne! Stačí, když se polepší,

10 a zaslouží si moje odpuštění.

Já mu dala slovo, ty je neber zpátky,

o žádný skandál nestojím.

Takovým hloupostem se žena zasměje

a neběží hned obtěžovat manžela.

DAMIS

15 Vy máte svoje důvody

a já své.

Ale chránit ho je paskvil.

Pije mi krev už dlouho, drzý svatoušek,

a rozvrátil toho víc než dost.

- 20 Podvodník je to,
který si ochočil otce
a připravil o nevěstu Valéra i mě.
Takovou proradnost je třeba demaskovat
a nebesa mi dala příležitost,
25 tak nádhernou, že jestli ji promarním,
zasloužím, abych prohrál.

ELMÍRA

Damisi –

DAMIS

- Ne, prosím vás, já nesmím ustoupit.
Takové štěstí jsem ještě nezažil
30 a nedám si je vzít.
Není to krása, že se mohu pomstít?
Udělám s ním krátký proces.
Uvidí přicházejícího Orgona.
A jak vidím, mohu začít hned.

[III.5]

DAMIS

- Tatínku, máme pro vás novinku.
Čerstvou a neuvěřitelnou.
To jste se dočkal za svoji lásku...
Pán se vám krásně odměnil.
5 Právě dokázal, v jaké vás má účtě:
v tak hluboké, že vás chtěl zneuctít.
Přistihl jsem ho, jak paní matince
nestoudně vyznává lásku,
a ona je tak milosrdná,
10 že to chce mermomocí utajit.
Já ale takovou nehoráznost nespolknu.
Kdybych mlčel, byl bych proti vám.

ELMÍRA

Já si zas myslím, že kvůli každé nicotnosti
by neměla žena rušit mužův klid.

- 15 Na tom její počestnost nezáleží:
hlavně že dovedla si ji uchránit.
To je můj názor. Kdyby mi Damis věřil,
nemusel říkat vůbec nic. *Odejde.*

[III.6]

ORGON

Proboha, tohle mám brát vážně?

TARTUFFE

- Ano, bratře. Jsem darebák, jsem zlosyn,
jsem nešťastný hříšník plný nepravosti,
jsem největší padouch v dějinách,
5 co je můj život, než skládka špíny, než hnůj,
než svinstvo vedle svinstva,
a Nejvyšší
mě teď hodlá za trest pokořit.
Ano, jsem hnusný, ale nebudu tak pyšný,
10 abych se hájil.
Věřte synovi. Nekroťte svůj hněv.
Potrestejte mne jako zločince.
Hanba mi, hanba! A jen houšť.
Největší hanby není pro mě dost.

ORGON (*synovi*)

- 15 Ty lháři! Ty se opovažuješ
házet bláto na jeho čistý štít?

DAMIS

No tohle! Pokrytecké frašce
věříte víc než –

ORGON

Mlč, darebáku!

TARTUFFE

- 20 Ne, jen ať mluví, křivdíte mu,
věřte mu každé slovo,
proč byste mě šetřil?
Víte vy vůbec, co jsem udělal?

- Bratře! Vy věříte tomu, jak vypadám?
 25 A proto mě máte za lepšího?
 To nesmíte! Je to všechno maska!
 Jsem právě takový, jak jste slyšel,
 všichni si myslí, že jsem vzácný člověk,
 a já nestojím za nic. Za nic!
 30 (*Damisovi*) Jen dál, příteli,
 jen povězte, jaký jsem lhář,
 sprostáák a smilník a zloděj a vrah.
 A nazvěte mě ještě odporněji,
 ne, já se nebráním, já to zasluhuji,
 35 já vyslechnu vaše spílání na kolenou
 jako trest za všechna svá zverstva.
 ORGON (*Tartufffovi*)
 Bratře, to je příliš.
 (*Synovi*) Nestydíš se?
 DAMIS
 To naletíte na ty žvásty –
 ORGON
 40 Mlč, cyniku!
 (*Tartufffovi*) Bratře! Prosím vás, vstaňte.
 (*Synovi*) Hulváte!
 DAMIS
 A to, že –
 ORGON
 Ticho!
 DAMIS
 45 Já se zblázním. Copak –
 ORGON
 Ještě slovo a přerazím ti hnáty.
 TARTUFFFE
 Proboha, bratře, ovládejte se!
 Raději budu trpět jako pes,
 než aby mu kvůli mně byl zkriven vlasek.

- ORGON
 50 Nevděčný spratku!
 TARTUFFFE
 Ne, nechte ho! Když chcete,
 já před vámi kleknu –
 ORGON (*Tartufffovi*)
 To myslíte vážně?
 (*Synovi*) Vidiš ho, ničemo? Jak má dobré srdce?
 DAMIS
 55 Ten by –
 ORGON
 Mlčet!
 DAMIS
 Já jenom –
 ORGON
 Mlčet, povídám.
 Já vím, proč ho napadáš.
 60 Všichni ho nenávidíte, všichni! Ano!
 Spikli se proti němu! Má žena, děti,
 služebnictvo!
 Neštítí se ničeho,
 jen aby vyštvali toho světce!
 65 Ale čím víc ho vyhánějí,
 tím víc ho potřebuji, tím víc ho budu držet,
 a už také vím, jak jejich zpupnost pokořím:
 co nejdříve mu dám svou dceru.
 DAMIS
 Chcete ji donutit?
 ORGON
 70 Ano, ty zrádce. A ještě dnes večer.
 Vám na zlost!
 Abyste věděli, kdo tu poroučí!
 A teď to odvoláš. Kleknout.
 Odprosit.

DAMIS

75 Toho lumpa, který balamutí –

ORGON

Ty budeš odmlouvat? A ještě ho urážet?

Hůl, moji hůl!

(Tartuffovi) Ne, nebraňte mi.

80 (Synovi) Syp. Syp z domu, lumpe,
a neopovažuj se vrátit.

DAMIS

Já půjdu, ale –

ORGON

Co nejrychleji, slyšíš?

Nemáš už otce a já nemám syna.

Já tě proklínám.

Odejde Damis.

[III.7]

ORGON

Tak urazit vaši zásadovost.

TARTUFFE

Kéž odpustí mu Nejvyšší tu bolest.

Ani nevíte, jak mě ranilo,

že mě chtěl očernit.

ORGON

5 Žel...

TARTUFFE

Když si na to vzpomenu,

krvácí mi srdce... já...

ta hrůza... ve mně tuhne krev...

já nemohu mluvit... já asi umřu.

Orgon s pláčem běží ke dveřím, kterými vyhnal syna.

ORGON

10 Ty vrah!

Měl jsem tě na místě ubít!

(Tartuffovi) Uzdravte se mi, bratře. Už se nehněvejte.

TARTUFFE

Skončeme to. Ty ustavičné scény.

Jsem vám na obtíž, bratře.

15 Proto je třeba, abych odešel.

ORGON

Odešel? To myslíte vážně?

TARTUFFE

Všichni mě nenávidí,

všichni mě před vámi zpochybňují.

ORGON

Ať zpochybňují, já jim nevěřím.

TARTUFFE

20 Určitě nesloží zbraně.

A zprávy, které dnes odmítáte,

vás možná zítra přesvědčí.

ORGON

Mě nikdy, bratře, nikdy.

TARTUFFE

Ach, bratře, manželky,

25 ty umějí manželů zneužívat!

ORGON

Ne, ne.

TARTUFFE

Pusťte. Chci odejít co nejrychleji,

abych vzal pomlouvačům vodu ze mlýna.

ORGON

Ne, zůstaňte tady. Jde o můj život.

TARTUFFE

30 Tak dobrá. Musím se přemoci a vytrpět muka.

Když jinak nedáte –

ORGON

Och!

TARTUFFE

– budiž. Už o tom nemluvm.

Aspoň vím, jak dál.

- 35 Čest je věc křehká, a jako váš přítel
musím předcházet všem pomluvám a podezřením.
Vaší ženě se budu vyhýbat a víckrát s ní –

ORGON

- Ne, jen se s ní stýkejte a vyťrete jim zrak!
To je má největší radost, dělat jim něco na zlost.
40 Ať vás vedle ní pořád vidí! A to není všechno:
abych jim pohnul žluči ještě víc,
nechci mít jiného dědice než Tartuffa
a všechno, co mám, dám přepsat na vás.
Celý svůj majetek!
45 Dobrý a upřímný přítel, který mi bude zetěm,
je pro mě víc než syn, než manželka, než matka.
Přijmete můj dar?

TARTUFFE

Jako vždy staň se vůle Nejvyššího.

ORGON

- Chudinko malá... Pojd'te. Jdem k notáři,
50 ať všichni závistníci puknou vztekem!

ČTVRTÉ DĚJSTVÍ

[IV.1]

Kléant, Tartuffe.

KLÉANT

- Je toho plné město! A věřte mi,
takové fámy vám nejsou vůbec ke cti.
Proto jsem rád, že mohu mluvit
přímo s vámi.
5 Pomínu, jak to chápou druzí
a přikloním se k horší možnosti:
dejme tomu, že Damis nejednal správně
a že vám křivdil.
Ale není snad křesťanské – odpouštět?
10 Potlačit v sobě pomstychtivost?
Jak můžete trpět, aby otec syna
kvůli vám vyhnal na ulici?
Není člověka, aby tím nebyl pobouřen.
A dáte-li na mě, všechno urovnáte
15 a nepůjdete do krajností.
Svůj hněv přenechte Nejvyššímu
a s Damisem se usmířte.

TARTUFFE

- Rád, velmi rád – kdyby to bylo jen na mně.
Já proti němu nic nemám,
20 všechno mu odpouštím, nic mu nevyčítám,
a s radostí bych mu posloužil.
Není to ovšem v zájmu Božím:
když se vrátí on, musím jít já.
Po tom, co udělal, po té hanebnosti,

- 25 by naše soužití budilo pohoršení.
 Všichni by řekli,
 že jen taktizují.
 Že mě hryže svědomí, a proto dělám
 soucitné gesto.
 30 Že se ho bojím, a chci ho chytře umlčet!

KLÉANT

- Tak nádherné výmluvy!
 A tak jsou mizerné.
 Proč vy – na sebe berete zájmy Boží?
 Bůh trestá viníky i bez nás, když chce.
 35 Do jeho pomsty se mu nepleťte,
 raděj si vzpomeňte, že kázal viny odpouštět.
 A chcete-li plnit zákon Boží,
 nedejte na to, co si myslí svět.
 To neuděláte dobrý skutek jen proto,
 40 co by si o vás lidé říkali?

TARTUFFE

- Vždyť vám říkám: v srdci mu odpouštím,
 to znamená, že plním Boží příkaz.
 Ale žít s ním po tom skandálu,
 to přece Bůh nekáže.

KLÉANT

- 45 A poslouchat rozmary jeho otce vám káže?
 A shrábnout cizí dědictví?

TARTUFFE

- Kdo mne zná, ten nikdy si nepomyslí,
 že by mne k tomu vedla zřítlost.
 Mě pozemské statky nelákají, ne,
 50 já nejsem zaslepen klamným pozlátkem:
 pokud jsem se rozhodl
 vyhovět panu Orgonovi
 a přijmout jeho dar,
 pak, upřímně řečeno, ze strachu,
 55 aby jeho majetek nepadl do nečistých rukou,

z obavy, aby těch peněz někdo nezneužil
 na zločinné účely,
 místo, aby je obětoval, jak chci já,
 k větší slávě Boží a k dobru bližního.

KLÉANT

- 60 Na vašem místě bych spíš měl obavu,
 že právoplatný dědic podá žalobu.
 Ale proč vy se máte starat za jiného?
 Vraťte mu, co je jeho,
 ať veškeré riziko nese sám!
 65 Raděj ať svého jmění zneužije,
 než aby vás nařkl, že jste mu je zcizil.
 Já zasnú,
 že jste na to nepomyslel.
 To je snad článek pravé víry,
 70 zbavovat bližní jejich dědictví?
 A když vám vaše přesvědčení
 tak nepřekonatelně brání
 žít pod jednou střešou s Damisem,
 nebylo by lepší řešení,
 75 kdybyste odtud bez nejmenší hany
 odešel vy,
 než aby kvůli vám byl vyštván rodný syn?
 To by byl čin, pane, přímo státnický!
 To by byl –

TARTUFFE

- 80 Je půl čtvrté, pane,
 mám jistě povinnosti k Nejvyššímu,
 promínete mi, že se musím vzdát.

KLÉANT

Jistěže.

Tartuffe odejde.

[IV.2]

Vejdou Elmíra, Mariana, Dorina.

ELMÍRA

Pomoc!

DORINA

Pomozte mi s ní, pane!

ELMÍRA

Ona umírá! Ta bolest ji zabíjí.

DORINA

Dnes večer má podepsat svatební smlouvu.

KLÉANT

5 Orgon rozhodí?

ELMÍRA

A ona si bez ustání zoufá.

KLÉANT

Mariano!

DORINA

Pan Orgon jde!

ELMÍRA

10 Prosím vás, musíme se všichni spojit

a zvíkat ho silou nebo lstí.

Ten plán je šílený.

[IV.3]

Vejde Orgon.

ORGON

Á! To jsem rád, že jste všichni tady.

Mariánko! Už nese smlouvu. Máš radost, vid'?

Však ty víš dobře, co to znamená.

MARIANA

Pro Boha všemohoucího, který ví, jak trpím,

5 při všem, co je vám nejdražší,

netrvejte na svém právu

a nenuťte mě poslechnout,

ať nemusím litovat, že jsem vaše dcera.

Nekazte mi život, který jste mi dal.

10 Když už jste mi vzal naději,

že budu ženou toho, koho miluji,

prosím vás na kolenou, ušetřete mě hrůzy

žít s někým, koho nenávidím.

Nebo si zoufám.

ORGON (*dojat*)

15 Vzmuž se, děvenko. Musíš být silná.

MARIANA

Vy si ho mějte rád, jak chcete,

zahrňte ho láskou, dejte mu své jmění,

a když to nestačí, přidejte moje,

já ani nevzdychnu,

20 ale mě ne, mě nedávejte:

já chci jít do kláštera

a zůstat tam až do smrti.

ORGON

Pcha! Jen co jim otec někoho zakáže,

už se z nich klubou jeptišky.

25 Vstaň. Čím víc se bráníš,

tím víc ho zasluhuješ.

Jestli chceš potlačit své hříšné touhy,

vezmi si Tartuffa – a neztěžuj mi život.

DORINA

Ale vždyť ona –

ORGON

30 Ticho! Vy poučujte sobě rovné,

tady vám mluvit zakazují. Stačí?

KLÉANT

Mohu-li něco radit –

ORGON

Švagře. Vaše rady jsou nejlepší na světě.

Nesmírně rozumné a cenné.

35 Ale nechtějte po mně, abych se jimi řídil.

ELMÍRA

Já nemám slov.

Vy jste slepý?

To vás tak omámil,

že nevěříte tomu, co jste o něm slyšel?

ORGON

40 Promiňte, já věřím tomu, co vidím.

Můj povedený synáček je prostě vaše slabost:

a když nařkl toho chudáka,

bála jste se mu odporovat.

Kdyby se vskutku stalo, co říkal,

45 byla byste tak klidná, jak jste byla?

To byste jinak vyváděla!

ELMÍRA

Pro něčí hloupé vyznání

se musí hned spustit hromy blesky?

Na tenhle směšný povyk mě neužije:

50 svou moudrost ať žena dokazuje klidem,

a ne zuby nehty jako přecudné dračice,

co mužům hned chtějí utrhnout

přínejmenším nos.

Takové moudrosti ať mě nebe chrání,

55 pro mě ctnost není zběsilost:

i diskretní chlad je jasné odmítnutí.

ORGON

Vím svoje a na tom trvám.

ELMÍRA

Já se nestačím divit.

Uvěřil byste, kdybyste se přesvědčil

60 na vlastní oči?

ORGON

Na vlastní oči?

ELMÍRA

Na vlastní oči.

ORGON

Nesmysl!

ELMÍRA

Proč? Kdybych našla způsob,

65 jak vám to názorně předvést –

ORGON

Žvásty!

ELMÍRA

Já žasnu. Aspoň mi odpovězte.

Neříkám, abyste věřil nám,

ale kdybyste třeba z úkrytu

70 všecinko viděl a slyšel,

co byste řekl o svém příteli?

ORGON

Že je...! Že... Neřekl bych nic.

Protože to není možné.

ELMÍRA

To je poslední kapka,

75 mně nikdo „lhářko“ říkat nebude.

Já vám to předvedu! Ve vši slušnosti,

ale tak, abyste viděl, o čem Damis mluvil.

ORGON

Prosím! Beru vás za slovo. A teď se uvidí.

ELMÍRA (*Dorině*)

Přiveď ho sem.

DORINA

80 Je prohnáný.

Tak lehkou se chytit nedá.

ELMÍRA

Že ne? To by nesměl být slepý láskou

a zpitý sebeláskou. Sem s ním!

Pošle Dorinu pro Tartuffa a pokyne Kléantovi a Marině, aby odešli.

[IV.4]

ELMÍRA

Prisnujme ten stůl a vlezte si pod něj.

ORGON

Já?

ELMÍRA

Aby vás nebylo vidět.

ORGON

Ale proč pod stůl?

ELMÍRA

- 5 Proboha, nezdržujte,
vím, co dělám:
pod stůl, a ani muk.

ORGON

Podřizují se, ale nerad.
Jsem zvědavý, co mi ukážete.

ELMÍRA

- 10 To uvidíte. Hádám, že vám to vezme řeč.
Orgon vlezte pod stůl.

Abych nezapomněla: bude to trochu choulostivé,
takže se nevzrušujte,
ať řeknu co řeknu, berte to shovívavě.
Dělám to kvůli vám!

- 15 Musím k němu být něžná,
aby odložil masku, pokrytec.
Musím nadbíhat jeho chťiči
a neklást mu žádný odpor.
To abych ho zmátla, doopravdy ne!
20 Jakmile zasáhnete, přestanu,
takže je všechno ve vašich rukou.
Až usoudíte, že jste viděl dost,
zarazte jeho chlípny nápor
a zachraňte svou ženušku.
25 Jde přece o vás, tak ukažte, kdo jste.
A – To je on. Pssst! Zalezte.

[IV.5]

Vejde Tartuffe.

TARTUFFE

Prý se mnou chcete mluvit.

ELMÍRA

Ano. Ale důvěrně.

Ne, napřed zavřete dveře.

Ať nedopadneme jako posledně.

- 5 To tedy *bylo* překvapení!
Ten Damis kvůli vám tak řádl,
viděl jste, že jsem dělala všechno možné,
aby se utišil a otci nic neřikal, ale...
Byla jsem tak rozrušená,
10 že mě vůbec nenapadlo, abych všechno popřela.
Chválabohu to dobře dopadlo
a nemusíme se už bát.
Manžel si vás tak váží...
Ten by vás nepodezříval ani zanic.
15 Víte, co říká? Prý pomlouvačům sklapne nejvíc,
když budeme pořád spolu.
Takže tu s vámi mohu klidně být,
v zavřeném pokoji,
a nastavit srdce... možná nečekaně...
20 vašemu žáru.

TARTUFFE

Vý a ten tón?

Onehdy jste mluvila jinak.

ELMÍRA

A to vás pohněvalo?

Ale pak nevíte, co je srdce ženy!

- 25 A co to znamená, když se
slabounce bráníme.
To v nás bojuje
stud s touhou,
láska v nás hoří,

- 30 ale ostých ji hasí,
ano, svým způsobem se bráníme, ale ten způsob!
Ten prozrazuje, že se vzdáváme.
Když ústa ctnostně odmítají,
vlastně tím všechno slibují...
- 35 Ach! Co vám to tady prozrazují!
Já ztrácím všechny zábrany!
Ale když už se takhle spouštím:
copak bych Damise tak strašně zdržovala,
copak bych tichounce poslouchala
- 40 vaše vyznání od začátku do konce?
Copak bych brala všechno tak, jak jsem to brala,
kdyby mi váš návrh nebyl po chuti?
Proč jsem vás nutila,
abyste odmítl sňatek s Marianou,
- 45 proč?
Abych vám naznačila, že o vás má zájem jiná
a že by trpěla,
kdyby vás měla ztratit.

TARTUFFE

- Ujišťuji vás, že je nesmírně příjemné
slyšet taková slova z milovaných úst.
- 50 Jejich med mnou protéká
jako nejlahodnější mok.
Vaše přízeň je mým nejvyšším cílem,
vaše láska mým rájem,
- 55 ale když dovolíte,
mám jisté pochyby.
Co když ta slova upřímnost jen předstírají,
aby mě donutila couvnout před svatbou?
Mohu-li být otevřený,
- 60 mou důvěru si nezískáte,
dokud mne neoblažíte důkazem,
že mohu pevně věřit
ve vaši rozkošnou náklonnost.

ELMÍRA (*zakašle, aby upozornila manžela*)

- Ale já... proč tak spěcháte?
65 Chcete mou lásku vyčerpat hned na začátku?
Já se tu morím s nejněžnějším vyznáním,
a vám to není dost,
vy chcete přeskočit hned na konec.

TARTUFFE

- Lásku nedělají slova.
70 Čím méně je kdo hoden, tím méně doufá,
čím větší štěstí, tím větší nedůvěra:
raději okusit, a uvěřit až pak.
Já, tvor nehodný vaší lásky,
že bych uspěl s takovou troufalostí?
- 75 Ne, madam. Neuvěřím,
dokud mou touhu nepřesvědčí skutek.

ELMÍRA

- Ta vaše touha, to je tyranka!
A jde z ní hrůza.
Vy chcete lásku na rozkaz,
80 vy si ji chcete vynutit.
To vás nic nezastaví?
Ani vydechnout si nesmím?
Taková bezohlednost!
Chtít bez okolků to, o co se prosí!
- 85 Tak surově zneužívat
něčích sympatií!

TARTUFFE

- Když neodmítáte mé dvoření,
proč odmítáte podat jasný důkaz?

ELMÍRA

- Ale jak bych vám mohla být po vůli
90 a neurazit Nejvyššího, o kterém pořád mluvíte?

TARTUFFE

- Pokud mé touze stojí v cestě jen on,
taková překážka je pro mě hračka.

A měla by být i pro vás.

ELMÍRA

Vy se ho nebojíte?

TARTUFFE

- 95 Ale madam! Ty směšné obavy!
Znám výborný recept proti skrupulím:
ano, určité radosti Nejvyšší zakazuje,
ale je možno se s ním dohodnout.
V případě nutnosti lze vědecky
100 posunout meze našeho svědomí
a nesprávný počin
vyvážit správným účelem.
Do těchto tajemství vás, madam, zasvěťm,
když dáte se vést.
105 Nebojte se. Ukojit mou touhu.
Na moji odpovědnost. Beru to na sebe.
Vy ale *máte* kašel.

ELMÍRA

Strášný.

TARTUFFE

Nechcete lékořici?

ELMÍRA

- 110 Och, na moje průdušky
je slabá všechna lékořice na světě.

TARTUFFE

To je nepřijemné.

ELMÍRA

Ani nevíte, jak.

TARTUFFE

- 115 Zkrátka a dobře, strach není na místě,
všechno zůstane mezi námi:
zlé může být jen to, co se neutají,
a běda těm, kdo budí veřejné pohoršení!
Ale kdo hřeší tajně, nehřeší.

ELMÍRA (*znovu zakašle*)

- Zkrátka a dobře, nezbyvá mi
120 než poslechnout a podlehnout.
Ale že bych z toho měla radost,
to předstírat nebudu.
Je sice trapné, že se nebráním
a jednám, jak bych nikdy nejednala,
125 ale když někdo umanutě vede svou
a žádá důkaz přímo hmatatelný,
co se dá dělat: musím vyhovět.
Jestli snad dělám něco nemravného,
tím hůře pro toho, kdo mě nutí:
130 já jsem z obliga!

TARTUFFE

Zajisté, madam, obligo je moje –

ELMÍRA

Prosím vás, podívejte se za dveře,
jestli na chodbě není manžel.

TARTUFFE

No ne! Vy se bojíte *manžela*?

- 135 Někoho, kdo spolkne všechno na světě?
A kdo by byl šťastný, že nás našel spolu?
Toho jsem vycvičil tak, že nevěří vlastním očím!

ELMÍRA

At'. Jen se podívejte
a pořádně.

Tartuffe odejde.

[IV.6]

Orgon vylézá zpod stolu.

ORGON

Měla jste pravdu. Je to krysa.
Jsem ohromen, jsem zdrcen.

ELMÍRA

Blázníte? Ještě ne!

- 5 Zpátky! A počkejte až do konce,
ať máte jistotu
a nemusíte věřit domněnkám.

ORGON

Ne. Taková zmije se ještě nevylihla.

ELMÍRA

- Proboha, žádné unáhlené soudy!
Musíte se důkladně přesvědčit,
10 aby nedošlo k mýlce.
Vrací se Tartuffe. Elmira zakryje manžela vlastním tělem.

[IV.7]

TARTUFFE

Všechno klapě, jsem spokojen.
Osobně jsem se přesvědčil:
nikde nikdo. Jsem celý v plameni –

ORGON (*ho zadrží*)

- Už je toho dost! Těch vašich plamenů!
5 Abyste neshořel!
A vy jste mě chtěl učit!?
Vy, který neumíte poručit sám sobě?
Máte si vzít mou dceru,
a toužíte po mé ženě!
10 Mně se to zdálo už dlouho, ale...
Myslel jsem, že to tak nemyslíte.
(*Elmire*) Stačí. Dál mi nic nedokazujte.

ELMÍRA (*Tartuffovi*)

Jsem jiná, než jakou jsem hrála.
Ale nic jiného mi nezbyvalo.

TARTUFFE

- 15 Snad byste nevěřil –
ORGON
Mlčte a běžte.
Vypadněte. Bez řečí.

TARTUFFE

Mým cílem bylo –

ORGON

- Skončily proslovy!
20 Opusťte okamžitě můj dům.

TARTUFFE

- Váš dům? Ten opustíte vy.
Teď patří totiž mně, jak mohu prokázat.
A to už nikdy nezměníte,
žádnými žalobami, ani úskoky:
25 mě nemůžete ničím ohrozit,
mám v rukou všechno, důkazy i trest.
Běda podvodníkům! Běda těm,
kdo plivají po Nejvyšším!
Kdo mě chce vyhnat, bude litovat. *Odejde.*

[IV.8]

ELMÍRA

Slyšíte ho? Co si myslí?

ORGON

Mně není do smíchu, nene. Já mám strach.

ELMÍRA

Je to možné?

ORGON

- Má pravdu. Udělal jsem chybu.
5 Neměl jsem mu všechno darovat.

ELMÍRA

Co darovat?

ORGON

Už se stalo.
Ale děsí mě ještě něco jiného.

ELMÍRA

Co ještě!

ORGON

- 10 Pak vám to řeknu. Teď musíme najít
jistou skříňku. Rychle! *Odejdou.*

PÁTÉ DĚJSTVÍ

[V.1]

Orgon, Kléant.

KLÉANT

Co chcete dělat?

ORGON

Ach! Copak vím?

KLÉANT

Měli bychom se poradit,
jak dál. V takové situaci –

ORGON

5 Ta skříňka, ta skříňka!
To je nejhorší ze všeho.

KLÉANT

Bylo v ní něco důležitého? Tajného?

ORGON

Schoval si ji ke mně můj nešťastný přítel.
Argas –

KLÉANT

10 Ten rebel?

ORGON

Ten. Když prchal, vybral si právě mě.
Stačil mi jenom říct, že jsou v ní písemnosti,
na kterých závisí jeho majetek a život.

KLÉANT

Proč jste ji dával do cizích rukou?

ORGON

15 Kvůli svému svědomí.
Řekl jsem o ní tomu jidášovi,a ten mě přemluvil,
abych ji raděj ukryl u něho:
prý kdyby mě vyslýchali, bude ve výhodě,
20 protože mohu zapřít, že ji mám,
a s klidným svědomím to odpřisáhnout.

KLÉANT

To jste si pomohl!

Kam jste dal rozum?

Přepsat na něj svůj majetek

25 a svěřit mu takovou věc.

Má v ruce všechny trumfy!

Víte, co z toho může být?

A ke všemu ho vyženete z domu.

Taková nepředloženost.

30 To jste nemohl najít mírnější řešení?

ORGON

Je to možné? Aby tak dojímavá horlivost
byla jen krásná slupka? A za ní samá faleš,
samá zkaženost? Abych já, který se ho ujal,
když chodil po žebrotě...35 Ne, se všemi horlivci jsem skoncoval,
do smrti budu si je hnusit,
do smrti nenávidět jako běs!

KLÉANT

Ano, ano! To jsou ty vaše výbuchy,
když je třeba rozvahy.40 Že vy nikdy nejedete střední cestou,
ale vždycky ode zdi ke zdi!Vidíte svůj omyl, vidíte, že jste věřil pozérovi,
ale tohle je, švagře, náprava?Udělat *další* velkou chybu45 a pro jednoho šarlatána
zatratit všechny poctivé?Protože s vámi sehrál drzou komedii,
vidíte ve všech už jen Tartuffy

- a nikoho, komu to jde od srdce?
 50 Takové krátkozraké závěry
 přenechte pánům volnomyšlenkářům.
 Musíte rozlišovat, kdo je kdo,
 nesázet na toho ani na toho,
 a vždycky se držet někde mezi nimi.
 55 Šejdíře nevelebit,
 ale těm opravdovým nespílat.
 Než tahle extrémní nedůvěra,
 to raděj extrémní důvěra.

[V.2]

Vejde Damis.

DAMIS

Tatínku! Je pravda, že vás ten špinavec chce zničit?
 Že se už nezná k vaší dobrotě
 a obrací ji proti vám?

ORGON

Je to tak, synu. A trpím jako nikdo.

DAMIS

- 5 Puště mě na něho! Uříznu mu uši!
 Tak obłudné drzosti se nesmí ustupovat.
 Tady jsem. A jedinou ranou vás vysvobodím:
 buď zabiju já jeho, nebo on vás.

KLÉANT

- To jsou ty mladé, zbrklé hlavy!
 10 Laskavě se ovládej, zběsilče.
 Nežijem v anarchii, ale v dobách,
 kdy násilím se všechno jenom zhorší.

[V.3]

Vejdou Paní Pernellová, Mariana, Elmíra a Dorina.

PERNELLOVÁ

Co je tu? Slyším o jakýchsi hrůzách,
 které nechápu.

ORGON

- Já je na vlastní oči viděl
 a řeknu vám, jak jsem za ně zaplatil.
 5 Ujmu se křesťansky ubožáka,
 vezmu ho do domu, mám ho jako bratra,
 starám se o něho, jak nejlíp umím,
 dám mu svou dceru, všechnen majetek,
 a on zatím věrolomně, podle, záludně
 10 svádí mou ženu.
 A že nemá na té hanebnosti dost,
 zneužije mé štědrosti
 a chce mě zruinovat zbraněmi,
 kterými jsem ho nerozvázně obdařil,
 15 vyhnat mě z domu, kam jsem ho přivedl,
 srazit mě tam, odkud jsem ho zvedl.

DORINA

Chudák!

PERNELLOVÁ

To se mi, synu, nechce věřit,
 že by se choval tak nemožně.

ORGON

- 20 Prosím?

PERNELLOVÁ

Těm nejlepším se vždycky závidí nejvíc.

ORGON

Co tím chcete říct, maminko?

PERNELLOVÁ

Že v tomhle domě žijí všelijací lidé
 a že jim byl solí v očích.

ORGON

- 25 Jak to s tím souvisí?

PERNELLOVÁ

Říkala jsem ti stokrát, když jsi byl malý:
 Prává ctnost si na tom světě
 nic dobrého neužije:

závistníci umírají,
30 ale závist věčně žije.

ORGON

Proč to říkáte teď?

PERNELLOVÁ

Protože ti o něm napovídali
třesky plesky.

ORGON

Ale já vám říkám, že jsem to sám viděl.

PERNELLOVÁ

35 Pomlouváči se nezastaví před ničím.

ORGON

Já si zoufám. Na vlastní oči
jsem viděl tu nestoudnost.

PERNELLOVÁ

Jedovatý jazyk

plivá bez ustání,

40 nikdo na tom světě
se mu neubrání.

ORGON

To slova už nemají smysl?

Říkám: viděl jsem. Těmahle očima!

A vidět znamená vidět.

45 Mám vám to křičet do ucha?

PERNELLOVÁ

Zdání na tom světě

klame až příliš,

proto nesmíš věřit

všemu, co vidíš.

ORGON

50 Já se neudržím.

PERNELLOVÁ

Ach ty lidské soudy,

kterak mylné jsou,

často i věc dobrou

mají za špatnou.

ORGON

55 Takže když se mi sápe na ženu,
je to vlastně milosrdný skutek?

PERNELLOVÁ

Jakápak žaloba, když nemáš důkazy.

Měls počkat, abys všechno viděl.

ORGON

Pro Kris... Co jsem měl ještě vidět?

60 To jsem měl, maminko, počkat,

až mi ji před očima...

Já řeknu něco nemravného.

PERNELLOVÁ

Taková čistá duše jako pan Tartuffe

že by chtěla... to, co říkáš?

65 To nemohu připustit.

ORGON

Já se tak třesu, že kdybyste nebyla má matka,
nevím, co bych vám řekl.

DORINA

Tak to na tom světě vyjde:

na každého jednou přijde.

70 Nechtěl jste věřit nám – teď nevěří vám.

KLÉANT

Takové malichernosti, a my jimi ztrácíme čas,
místo abychom jednali.

Probud'te se! Ten lotr vás chce udat.

DAMIS

Ne! To snad ne. To snad ne!

ELMÍRA

75 Přece by mu nevěřili!

Takovou mstivost by prohlédli!

KLÉANT

Na to bych nespolehal. Má v rukou věci,
kterými dodá žalobě váhy.

A i kdyby neměl, stačí intrika,

80 a už z těch kliček nevyjdete.

Já vám to říkal: někdo tak vyzbrojený
se nevyhání z domu.

ORGON

Já vím, já vím, ale jak to mám napravit?

Ta jeho zpupnost... Já se prostě neznal.

KLÉANT

85 Moc bych vám přál, z celého srdce,
abyste si znovu podali ruce.

A smířili se jako přátelé.

ELMÍRA

To neštěstí je moje vina! Za všechno mohu já!

Kdybych věděla, co může udělat,

90 kdybych jen tušila...

ORGON (*Dorině*)

Kdo to přišel? Běž se podívat.

Na návštěvy jsem zrovna zvědavý.

[V.4]

Vejde Exekutor.

EXEKUTOR

Dobry den, milá slečno. Buďte tak hodná
a ohlaste mne u pána.

DORINA

Pán má společnost. Myslím, že by na vás
neměl čas.

EXEKUTOR

5 Ale já nepřicházím obtěžovat.

Má návštěva ho vůbec nerozladí,
naopak, bude rád.

DORINA

Vaše jméno?

EXEKUTOR

Stačí, když řeknete, že jsem

10 zástupce pana Tartuffa.

DORINA (*Orgonovi*)

Přišel takový uhlazený pán

a říká, že je zástupce pana Tartuffa,
prý budete rád.

KLÉANT

Toho musíte přijmout. Musíte ho vyslechnout!

ORGON

15 Co když navrhne, abychom se smířili...

Jak se mám tvářit?

KLÉANT

Rozhodně ne uraženě.

Když začne o dohodě, napněte uši.

EXEKUTOR

Buďte zdrav, pane! Kéž Nejvyšší

20 zatratí vaše nepřátele a navěky vás miluje.

ORGON

Dobry úvod. Měl jsem pravdu:
dohoda bude.

EXEKUTOR

Jsem dávný přítel vaší rodiny,
už vašemu panu otci jsem sloužil.

ORGON

25 Promiňte, velice se stydím,
že neznám vás, ani vaše jméno.

EXEKUTOR

Jsem Loyal, rodák z Normandie,
povoláním exekutor – navzdor lidské závisti.

Už čtyřicet let, díky Nejvyššímu,

30 mám to štěstí svědomitě sloužit,
a když dovolíte,
jdu si teď zařadovat také k vám.

ORGON

Vy ke mně? Vy k nám?

EXEKUTOR

Klid, prosím, klid,

- 35 vždyť o nic nejde. Nesu jen takové lejtro,
příkaz, abyste se vystěhoval
i s rodinou
a nábytkem
a uvolnil dům jinému,
40 bez odkladů a průtahů,
protože je to třeba.

ORGON

Já že mám jít odtud?

EXEKUTOR

Přesně tak.

- Dům, jak známo, patří teď panu Tartuffovi,
45 a proti tomu není žádné odvolání.
Ode dneška je tady pánem on,
jak plyne ze smlouvy, kterou disponuji.
Je platná a nelze jí nic vytknout.

DAMIS

To přesahuje všechny meze!

EXEKUTOR

- 50 Milý hochu! Copak jednám s vámi?
Podívejte, pán je rozumný a klidný,
ten ví, co se sluší a patří,
proto se spravedlnosti nebrání.

ORGON

Ale –

EXEKUTOR

- 55 Ano, já vím, vy byste se nebouřil
ani za milión zlatých.
Jste řádný občan a necháte mě splnit
rozkazy mých nadřízených.

DAMIS

- Nepotřebuje pan exekutor
60 vyprášit kalhoty?

EXEKUTOR

Pane Orgone, ať je pan synátor zticha,

anebo se vzdálí. Bylo by mi líto,
kdybych to musel dát do zápisu.

DORINA

Ale! Pan Loyal není loajální?

EXEKUTOR

- 65 Víte, já proti slušným lidem nic nemám,
a vzal jsem tu exekuci
jen kvůli vám. Abych vás potěšil.
Jinak by třeba vybrali někoho,
kdo si vás tak neváží,
70 a ten by se s vámi nemazlí!

ORGON

Co může být horšího než přikazovat lidem.
ať táhnou ze svého?

EXEKUTOR

Ale já nespěchám,

já exekuci odložím, ano! Do zítřka.

- 75 Jen u vás budu přes noc
a se mnou deset mých lidí,
přijdeme v naprosté tichosti.
Něž půjдете spat, budete tak hodný
a čistě pro formu mi dáte klíče od domu.

- 80 Dohlédnu, aby nikdo nerušil váš klid
a nedělo se něco nevhodného.

Ale zítra ráno se musíme dát do práce
a vyklidit váš dům do poslední židle.

Moji lidé vám pomohou, vybral jsem silné chlapy,
85 ti vám to všechno vynesou až na ulici.

Kdepak, tak slušně jako já
by s vámi nikdo nezacházел,
a jelikož vám vycházím tak vstříc,
i vy buďte té lásky, prosím,
90 a nedělejte žádné potíže.

ORGON (*stranou*)

Sto nejkrásnějších zlaťáků

bych vysázel z toho, co mi zbylo,
jen kdybych mohl tomu zvířeti
pořádně rozbít –

KLÉANT

95 Klid! Ať všechno nezkazíme.

DAMIS

Držte mě! Svrbí mě pěst!

DORINA

Tak pevnou páteř, pane Loyale,
je zdravé řezat, řezat, řezat.

EXEKUTOR

Milá slečno! Ta urážlivá slůvka
100 by mohla být trestná.

Máme vězení i pro dámy.

KLÉANT

Prosím vás, neprotahujme to, všechno je jasné,
ten papír... když dovolíte... a kdybyste nás nechal...

EXEKUTOR

Těším se na shledanou. Buďte hodně zdraví. *Odejde.*

ORGON

105 A ty zdechni! I s tím, kdo tě poslal!

[V.5]

ORGON

Ted' vidíte, maminko, jestli jsem měl pravdu.
A zbytek vám poví soudní příkaz.
Je Tartuffe zmije, nebo ne?

PERNELLOVÁ

5 Já jsem tak zkoprnělá,
jako bych spadla z měsíce.

DORINA

Ale vy mu křivdíte! Copak nechápete,
že právě dokázal, jak upřímně to myslí,
když káže lásku k bližnímu?
Majetek přece kazí charakter,

10 a tak pan Tartuffe z čistě lásky
zbavil vás toho, co je škodlivé.

ORGON

Mlčet, mlčet. Mlčet, mlčet!

KLÉANT

A rozum do hrsti! Rozum do hrsti!

ELMÍRA

Běžte ho udat! Povězte jim, jak je proradný,

15 a z celé smlouvy stane se cár.

Když poznají, jaký je podvodník,
nenechají ho, aby nám něco udělal.

[V.6]

Vejde Valér.

VALÉR

Pane Orgone! Tak nerad vás jdu zarmoutit,
ale musím: jde o všechno.

Můj dobrý přítel, který ví,
jak nesmírně mi na vás záleží,
5 se kvůli mně dopustil přečinu
a porušil státní tajemství.

Právě mi poslal zprávu, podle které
vám nezbyvá než okamžitě prchnout.
Ten věrolomník vás udal u samého krále

10 a předal mu významné dokumenty
ze skříňky jakéhosi velezrádce,
kterou jste přechovával
v rozporu s platným zákonem.

Víc o vašem údajném zločinu nevím,
15 ale byl na vás vydán zatykač
a na vaše zatčení má dohlédnout
osobně Tartuffe.

KLÉANT

Co jsem říkal? Chce si pojistit
všechno, co vám patří.

ORGON

20 Lidé jsou zvěř. Divoká zvěř.

VALÉR

Sebemenší prodlení vás může stát život.

Venku čeká můj kočár

a tady je tisíc zlatých.

Na co čekáte? Když běží o krk,

25 dá se jen utíkat!

Zavezu vás na bezpečné místo!

ORGON

Vy mě? Copak si to zasloužím? Já, který vám...

Nebesa, nechejte mě žít,

abych se mohl jednou odvděčit

30 za tuhle pomoc... Sbohem všichni!

A pamatujte, že –

KLÉANT

Zmizte!

My už se postaráme.

[V.7]

Vejde policejní důstojník s Tartuffem.

TARTUFFE

Stát! Kam tak pospícháte, pane Orgone,

hledáte nový byt? Už ho pro vás máme.

Ve jménu krále jste zatčen.

ORGON

Ty jidáš! Tohle sis nechal na konec?

5 Tou smrtelnou ranou

jsi svoje hanebnosti dovršil.

TARTUFFE

Urážky mi nevadí.

Čím více trpím, tím milejší jsem Nejvyššímu.

KLÉANT

Slyšíte? Jaká pokora!

DAMIS

10 Hnusné rouhání!

TARTUFFE

Nad tyhle výlevy jsem povznesen.

Konám svou povinnost, a ta je mi nade vše.

MARIANA

To děláte pěknou čest

téhle práci!

TARTUFFE

15 Žádná práce nemůže být nečestná,

když uloží ji ten, kdo mě sem posílá.

ORGON

Vzpomínáš na tuhle milosrdnou ruku,

která tě vytáhla z bídy?

TARTUFFE

Ano, jsem si vědom, jak mi pomohla.

20 Ale má první povinnost

je státní zájem.

A kdo tuto svatou povinnost poruší,

ztrácí mou úctu a můj vděk.

To je můj nejsilnější závazek,

25 kterému obětuji přátele, ženy, rodiče

i sebe.

ELMÍRA

Ten podvodník!

DORINA

Ten komediant!

Ze všeho posvátného si udělá zástěrku.

KLÉANT

30 Když je tak hluboké to vaše nadšení,

proč jste je, pane, neprojevil dřív,

dřív než vás překvapil,

jak přemlouváte jeho ženu,

a byl nucen vykázat vás z domu...

35 Proč jste ho udal až pak?

Ano, je pravda, že vám švagr
celý svůj majetek daroval.
Ale když jste tak dlouho znal jeho vinu,
proč jste ty dary prostě neodmítl?

TARTUFFE (*důstojníkovi*)

40 Ušetřil mě toho krákání
a konej svou povinnost. Buď tak laskav.

DŮSTOJNÍK

Ano, je načase.

Správná připomínka.

Jménem krále tě zatýkám

45 a odvádím do vězení.

TARTUFFE

Koho? Snad jeho, ne mě.

DŮSTOJNÍK

Ne, tebe.

TARTUFFE

Mě? Do vězení? Proč?

DŮSTOJNÍK

Tobě to nebudu vysvětlovat.

50 (*Orgonovi*) Pane Orgone, nemáte se už čeho bát.

Náš vladař je nepřítel podvodníků

a jejich intriky ho neoklamou,
protože vidí lidem do duše.

Náš král je jasnozřivý

55 a ke všem spravedlivý

a vždycky uvážlivý

a ve všem zná pravou míru.

Váží si horlivosti,

ale ne slepě,

60 miluje poctivost,

ale nepřehlíží faleš,

a odhalil už zákeřnější zrádce, než je tento,

který ho nemohl překvapit.

Od první chvíle mu bylo jasné,

65 co v Tartuffovi je.

Chtěl odhalit vás, a odhalil se sám.

S pomocí Nejvyššího poznal v něm vladař
známého zločince, který si změnil jméno,
protože v minulosti napáchal tolik zlého,

70 že by se o tom daly napsat celé knihy.

Jedním slovem, vladaře popudilo,

jak bezohledně se k vám zachoval,

všechno mu spočetl a poslal mě s ním,

abych byl svědkem jeho poslední zpupnosti

75 a poskytl vám satisfakci.

(*Tartuffovi*) Ty listiny od notáře. Mám rozkaz ti je odebrat.

(*Orgonovi*) A vám je předat.

Vladař svou mocí ruší smlouvu,

kterou jste Tartuffovi postoupil svůj majetek.

80 To není všechno! Zároveň promíjí vám tajnou vinu,

do které zapletl vás prchající vzbouřenec.

Tak odměňuje vaši horlivost,

s jakou jste proti rebelům bránil jeho trůn,

na důkaz, že nevděk je mu cizí

85 a že věci dobré

jsou pro něj směrodatnější než zlé.

I ve chvíli, kdy to nejméně čekáme.

DORINA

No to jsem si vydechla.

PERNELLOVÁ

Chvála Nejvyššímu!

ELMÍRA

90 Vyhráli jsme!

MARIANA

Věřil by tomu někdo?

ORGON

Tak. A teď uvidíš, ty kryso –

KLÉANT

Prosím vás, švagře!

To je nedůstojné.

95 Přitěžovat někomu, kdo trpí.

Raděj si přejte, aby jeho srdce
se šťastně navrátilo do náruče ctnosti,
aby se polepšil, litoval své chyby
a mohl zmírnit vladařovu přísnost.

100 Zatím jděte králi poděkovat vy,
za to, že vám tak velkoryse odpustil.

ORGON

To jste řekl krásně. S radostí vrhnu se mu k nohám
a budu chválit jeho zlaté srdce.

Odměna pro vás, Valére,

105 za vaši nezištnou a ryzí lásku,

neboli svatba,

ta přijde až potom, až splním svoji
první povinnost.

DOVĚTEK PŘEKLADATELŮV

Proč v mém překladu *Tartuffa* ustoupil alexandrin verši zba-
venému rýmů i pravidelného rytmu, vysvětluje dvacet rýmo-
vaných veršů na začátku. Taková vysvětlivka byla v 70. letech
20. století žádoucí, protože nápad přeložit klasika neklasicky –
byť „pro jednou“ – zaváněl samoúčelností, ne-li svévolí. Účel
a smysl riskantní varianty však brzy potvrdila řada inscenací,
které v nezvykle přeloženém textu našly inspiraci a užitečný
základ.

První z nich měla premiéru roku 1980 na jevišti tehdejšího
Divadla pracujících v tehdejším Gottwaldově v režii Aloise
Hajdy. Právě pro něho jsem s tímto neobvyklým překladem za-
čal, když jsme se v jedné z přátelských debat shodli, že v Mo-
lièrově satirické hře o Tartuffovi je při vši směšnosti rozehráno
hrozné občanské drama, ale že melodická dvojverší, utvářená
podle závazného metrického vzorce, je do značné míry překrý-
vají – asi tak jako předpisový barokní kostým bránil svým
nositelům v přirozeném pohybu. V Hajdově průkopnické insce-
naci se pak ukázalo, co uvolněný překlad ve spojení s režijní
invencí umožňuje: spontánnější herecký projev, větší hutnost
dialogů, vyostřenější situace a spádnější děj, nové odstíny
v charakterizaci postav a zároveň odklon od zábavného žánro-
vého obrázku k varovnému dramatu. Příběh podvodníka, který
svou aroganci a zvlí zaštiťuje ideologií, se otevřel aktuálním
významům: pokrytecký pobožník nabýval rysů cynického
demagoga z dob a režimů mnohem pozdějších.

Zanedlouho uvedla *Tartuffa* v tomto překladu i jiná česká
a moravská divadla; v Plzni jej inscenovala Lída Engelová